și Maria erau inițial locuitori ai Galileii și erau numai vizitatori temporari la Betleem când s-a născut Isus. **20.** *cei care căutau să ia viața pruncului*: este evidentă în această frază influența VT; este scoasă aproape cuvânt cu cuvânt din *Ex* 4, 19.

23. *ca să se împlinească această profeție*: textul din „profeți" citat aici nu se întâlnește în nici un loc din VT. Nazaret nu e menționat în VT. Explicația mai probabilă a „citatului" este că acesta este un joc de cuvinte bazat pe textul ebraic din *Is* 11, 1: „Toiag din rădăcina lui Iesei se va ivi și o mlădiță (*neser*) din rădăcina lui se va ridica". Există o asonanță între cuvântul *neser* și numele cetății Nazaret.

21 Tragicul episod al uciderii pruncilor nu e menționat în nici o parte a literaturii canonice sau profane; aceasta ridică serioase semne de întrebare cu privire la caracterul istoric al faptului. O acțiune atât de iresponsabilă este în armonie cu caracterul lui Irod, așa cum este descris de Iosif Flaviu[232]. Iosif îl descrie pe Irod ca fiind patologic obsedat de puterea sa – unii membri ai familiei proprii au fost uciși chiar de el pentru că erau suspectați că atentează împotriva puterii sale. Este neîndoielnic că Iosif a intenționat să-i facă lui Irod un tablou cât mai întunecat posibil, și rămâne dificil de explicat tăcerea asupra faptelor de la Betleem, afară doar dacă n-a știut nimic despre ele. Este improbabil ca omisiunea să se datoreze avantajului pe care l-ar fi putut obține din aceste fapte creștinii. Iosif a demonstrat pe larg abilitatea sa în scrierea istoriei, adăugând mereu scopurile sale bine precizate. De aceea, evenimentele din cap. 2 ar putea fi considerate ca o reprezentare simbolică a mesianicității regale a lui Isus și a opoziției puterii seculare unei astfel de mesianicități. Opoziția își va atinge în final scopul în patima lui Isus. Acest tip de narațiune teologică este susținută de folosirea textelor vetero-testamentare.

3 [1]*În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul, predicând în deșertul Iudeii*
[2]*și zicând: "Pocăiți-vă, căci Împărăția Cerurilor este foarte aproape".*
[3]*El este acela despre care a vorbit profetul Isaia:*
Glasul celui care strigă în deșert:
Pregătiți calea Domnului, drepte faceți cărările lui.
[4]*Acest Ioan avea îmbrăcămintea făcută din păr de cămilă*
și o cingătoare de piele în jurul mijlocului său
iar hrana sa era din lăcuste și miere sălbatică.
[5]*Atunci au venit la el Ierusalimul și toată Iudeea, și toată regiunea Iordanului,*

---

[232] *Ant* 15.3,3 §§ 53-56.

6 și se botezau de către el în apele Iordanului, mărturisindu-și păcatele lor.
7 Și cum vedea mulți farisei și saduchei venind la botez, el le-a zis:
"Pui de vipere, cine va sugerat să scăpați de mânia viitoare?
8 Faceți, dar, roade vrednice de pocăință
9 și să nu credeți că puteți zice în gândul vostru:
"Noi îl avem ca părinte pe Avraam". Căci vă spun vouă,
Dumnezeu poate, din pietrele acestea, să ridice fiii lui Avraam.
10 Deja securea se află la rădăcina pomilor;
orice pom care nu face roade bune va fi tăiat și aruncat în foc.
11 Cât despre mine, eu vă botez cu apă în vederea pocăinței;
dar cel care vine după mine e mai puternic decât mine,
căruia eu nu sunt capabil să-i duc sandalele.
El vă va boteza cu Spirit Sfânt și cu foc.
12 El ține în mâna sa lopata de treierat și va curăța aria sa;
va aduna grâul în hambare iar paiele le va arde cu foc nestins.

22 II. Cartea întâi: Vestirea împărăției (3, 1-7, 29).

A. *Secțiunea narativă: Începutul activității* (3, 1-4, 25)

a). Predica lui Ioan Botezătorul (3, 1-12) – Primele versete din acest fragment urmează de aproape *Mc* 1, 1-6, cu singura adăugare a amplasării evenimentului în deșertul Iudeii (3, 2) și a conținutului predicii lui Ioan. **1.** *În deșertul Iudeii*: deșertul Iudeii este povârnișul prăpăstios care coboară din lanțul muntos central al regiunii până la valea Iordanului și Marea Moartă. Botezul în apele Iordanului arată că Ioan predica în apropierea râului, foarte probabil nu departe de Ierihon. Acesta e situat la câțiva km distanță de Qumran și relațiile lui Ioan cu secta de la Qumran oferă un punct de plecare pentru multe considerații[233]. **2.** *Pocăiți-vă, căci Împărăția Cerurilor este foarte aproape*: fraza în care este sintetizată toată predica lui Ioan este identică cu rezumatul proclamării lui Isus în 4, 17. **3.** *el este cel care*: misiunea lui Ioan este descrisă în toate trei evangheliile prin textul din *Is* 40, 3, citat după *LXX* și fără nici o îndoială, originar în *Mc*. *Mt* omite fuziunea marciană cu *Mal* 3, 1. *Mt* ca și *Mc*, îl introduce pe Ioan pe neașteptate; numai *Lc* așează înainte povestirea nașterii lui Ioan. Ioan Botezătorul era o figură binecunoscută în comunitatea creștină primară și nu avea nevoie de nici o prezentare; se vorbește de ucenici ai lui Ioan până și la Efes (*Ac* 19, 1-5). **4.** *haină din păr de cămilă*: locuința lui Ioan în

[233] J.A.T. Robinson, *HarvTR* 50 [1957] 175-191.

deşert, modul său de a se îmbrăca şi tipul său de mâncare ne fac să ne gândim la profetul Ilie (2 *Re* 1, 8); vezi problema întoarcerii lui Ilie în 11, 4; 17, 10-12. **6.** *se botezau de către el*: *Mt* nu foloseşte fraza din *Mc* „botezul pocăinţei spre iertarea păcatelor"; dar vezi 3, 11. Numai *Mt* (3, 14-15) exprimă dificultăţile inerente împlinirii de către Isus a unui ritual care comporta penitenţă şi iertarea păcatelor.

Mt 3, 7-10 (*Lc* 3, 7-9 par.) e scos din ***Q***. În *Mt* aceste cuvinte sunt adresate numai fariseilor şi saducheilor; în *Lc* sunt adresate întregii mulţimi. **7.** *pui de vipere*: epitetul revine şi în 12, 34; 23, 33. Aceasta se acordă bine cu amprenta generală a lui *Mt*; grupul conducător al iudeilor e responsabil de refuzul iudeilor de a crede în Mesia. Cuvintele lui Ioan sunt puternic escatologice şi reflectă „mânia viitoare" a zilei Domnului (*Am* 5, 18-20, *Sf* 1, 14-16). **9.** *din aceste pietre*: ameninţarea face aluzie la refuzul lui Mesia de către iudei şi la acceptarea sa de către neamuri; Biserica iudeilor şi a neamurilor este Noul Israel şi adevăratul popor al lui Dumnezeu. **10.** Cf. 7, 19. **11-12.** Aceste versete conţin predica lui Ioan, amplificare mateeană a unui nucleu din *Mc*3, 12 (*Lc* 3, 17, par.) extras din ***Q***. Botezului în Spirit Sfânt din *Mc, Mt* şi *Lc* îi adaugă „şi în foc"; aceasta pare o aluzie nu numai la foc, ca element care simbolizează prezenţa divinităţii, dar şi la apariţia Spiritului Sfânt în limbi ca de foc, în povestirea Rusaliilor. „Spiritul adevărului", ca apa purificatoare ce apare în 1 *LQ* 4.21[234]. Focul, într-o interpretare amplificată din *Q* (3, 12), e focul distrugător al Gheenei. Apare clar din importanţa pe care Ioan o are, atât în iudaism cât şi în creştinismul primar, că mărturia sa mesianică avea o mare greutate. Unii erau chiar dispuşi să-l considere pe Ioan ca Mesia; Ioan însuşi trebuie să dezmintă această atribuire şi să arate spre altul. Mărturia completă a lui Ioan este dată mai jos (11, 2-6).

> [13]*În vremea aceasta a sosit Isus din Galileea, la Iordan, la Ioan, ca să fie botezat de el.*
> [14]*Acesta, însă, l-a oprit, zicând: "Eu trebuie să fiu botezat de tine şi tu vii la mine!".*
> [15]*Dar Isus i-a răspuns: "Lasă şi fă acum căci aşa se cuvine nouă, să împlinim toată dreptatea". Atunci l-a botezat.*
> [16]*Şi botezându-se Isus, în timp ce ieşea din apă, iată că cerurile s-au deschis: el a văzut Spiritul lui Dumnezeu coborând ca un porumbel şi venind asupra lui.*
> [17]*Şi iată un glas din ceruri zicea: "Acesta este Fiul meu cel iubit, în care am binevoit".*

---

[234] J.A.T. Robinson, *idem, ibidem*.

23 **b) Botezul lui Isus (3, 13-17).** *Mt* depinde de *Mc*, dar a adăugat 3, 14-15; trebuia să explice cum a putut Isus să se supună unui ritual de penitenţă şi de iertare a păcatelor. **15.** *să împlinim toată dreptatea*: o frază obscură; fără îndoială se referă la identificarea lui Isus, în momentul botezului său, cu un iudeu devotat care observă Legea şi practicile iudaice asociate unei vieţi iudaice pioase. Dialogul adăugat introduce o mărturisire despre demnitatea lui Isus, de către Ioan, care nu se întâlneşte nici în *Mc* nici în *Lc*. **16.** *Spiritul lui Dumnezeu coborând*: în *Mt* şi *Mc* Isus vede acest eveniment sub forma cerurilor deschise, dar în *Lc* şi *In* 1, 32-33 viziunea se extinde şi la Ioan (cel puţin). *porumbel*: numai aici e simbolul Spiritului! În imaginile vetero-testamentare porumbelul este simbolul iubirii. **17.** *Acesta este Fiul meu cel iubit*: iubirea e exprimată în *spusa* plăsmuită pe *Is* 42, 1 (urmându-l pe *Mc*). Folosirea acestei formule îl identifică pe Isus cu Servul Domnului. Viziunea defineşte caracterul mesianicităţii lui Isus; el nu e Mesia regal cuceritor, ci Servul care vesteşte şi suferă.

„Glasul din cer” reflectă credinţa iudaică în *bat qôl* (fiica unui glas), în literatura rabinică menţionată adesea ca fiind mijlocul revelaţiei pus la dispoziţie după încetarea profeţiei[235].

4 [1]*Atunci Isus a fost condus de Spiritul în deşert pentru ca să fie ispitit de diavol.*
[2]*El a ajunat timp de patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, după care a flămânzit.*
[3]*Şi apropiindu-se, ispititorul i-a zis: “Dacă tu eşti Fiul lui Dumnezeu zi pietrelor acestora să se facă pâine”.*
[4]*Dar el a răspuns: “Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu”.*
[5]*Atunci diavolul l-a luat cu sine în Oraşul Sfânt, l-a aşezat pe aripa templului*
[6]*şi i-a zis: “Dacă tu eşti Fiul lui Dumnezeu aruncă-te jos; căci este scris: Va porunci pentru tine îngerilor săi şi ei te vor purta pe mâini ca să nu-ţi
loveşti de piatră piciorul tău”.* [7]*Isus i-a răspuns: “Iarăşi este scris: Să nu
ispiteşti pe Domnul, Dumnezeul tău”.* [8]*Şi iarăşi l-a luat diavolul şi l-a dus
pe un munte foarte înalt, i-a arătat toate împărăţiile lumii cu toată strălucirea lor*
[9]*şi i-a zis: “Toate acestea ţi le voi da ţie dacă te vei închina mie”.*
[10]*Atunci Isus i-a zis: “Piei, satano! căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini şi numai lui să-i slujeşti”.*
[11]*Atunci diavolul l-a părăsit. Şi iată că îngerii, apropiindu-se, îi slujeau.*

---

[235] STR-B 1, 125-134.

Ideea principală

Scena în care apare Botezătorul are două scopuri: ca premergător mesianic, Ioan anunţă că Împărăţia a venit şi că Mesia Se va prezenta; ca profet din pustie, Ioan transmite un mesaj apocaliptic al pocăinţei şi al judecăţii divine viitoare. Acum este momentul potrivit al plângerii păcatelor, pentru că războinicul divin va veni şi va judeca lumea, mai ales pe evrei. Pe deasupra, pocăinţa trebuie să producă roade, adică un mod nou de viaţă compatibil cu venirea Împărăţiei lui Dumnezeu.

Traducerea

Matei, 3:1–12

1a	Scena #1	**[1] În zilele acelea, Ioan Botezătorul a venit,**
		predicând în pustia Iudeii
2a		**şi spunând:**
b	Exortarea	*„Pocăiţi-vă, căci Împărăţia cerurilor este aproape!"*
3a	Împlinirea Formula pentru v. 2a	Pentru că acesta este cel despre s-a spus prin profetul Isaia
		când spune:
b		*„Vocea celui care strigă în pustie;*
c		*Pregătiţi calea pentru Domnul;*
d		*faceţi drepte căile Lui!"* (Is. 40:3)
4a	Descrierea	**Ioan însuşi purta o haină din păr de cămilă şi**
		un brâu de piele în jurul mijlocului.
b		**Hrana lui erau lăcustele şi mierea sălbatică.**
5a	Rezultatul v. 2b-4b	**Atunci Ierusalimul şi**
		toată Iudea şi
		întreaga regiune a Iordanului a început să vină la el
6a		**şi erau botezaţi de el în râul Iordan,**
		mărturisindu-şi păcatele.
7a	Scena #2	Când a văzut mulţi dintre farisei şi saduchei venind la ⮐ locul unde boteza el,
b	Avertismentul	**[2] le-a spus:**
c		*„Pui de vipere,*
		cine v-a avertizat să fugiţi de mânia care va veni în curând?
8a		*Produceţi roade potrivite pocăinţei*
9a		*şi nu îndrăzniţi să spuneţi între voi:*
		«Îl avem pe Avraam ca tată»,
b	[illegible]	Pentru *că eu vă spun că Dumnezeu are puterea să ridice copii*
		pentru Avraam
		chiar din aceste ⮐
		pietre.

10a		*Securea a fost deja înfiptă la rădăcina pomilor.*
b		Astfel *că fiecare pom… va fi tăiat şi aruncat în foc*
		care nu face roadă bună
11a	Comparaţia	*Eu vă botez în apă, care are legătură cu pocăinţa*
		dar Unul care
		vine după mine
		este mult mai mare decât mine
		ale cărui sandale nu sunt vrednic să le port.
b	Descrierea	*El vă va boteza în Duhul Sfânt şi foc,*
12a		*a cărui lopată de treierat este în mâna Lui;*
		şi *Îşi va curăţa aria de treierat.*
b		*El Îşi va strânge grâul în hambar, dar*
		va arde pleava într-un foc care nu se stinge."

Structura şi forma literară

Această secţiune este compusă din două părţi (prima interacţionând cu Mar. 1:4–8 şi a doua cu materialul Q; cf. Luca, 3:7–9), fiecare fiind compusă la rândul ei din două subsecţiuni. Prima parte este o *naraţiune descriptivă* (3:1–6) care se ocupă de (1) semnificaţia venirii lui Ioan — chemarea lui la pocăinţă şi pasajul împlinirii din Is. 40:3 despre Ioan, care este „calea" pregătitoare a venirii „Domnului" (Mat. 3:1–3); şi (2) Ioan ca profet al pustiei conducând oamenii spre mărturisirea păcatelor şi botez (3:4–6).

Partea a doua este o *naraţiune proclamativă* (3:7–12) care detaliază aspectele mesajului, Ioan (1) avertizând poporul de iminenţa judecăţii apocaliptice (vs. 7–10) şi (2) identificându-L pe Cel care „va boteza cu Duhul Sfânt şi cu foc", sensul fiind cel al judecăţii aspre (vs. 11–12).

Structura exegetică

I. Lucrarea Botezătorului (3:1–6)

- **A. Semnificaţia lucrării sale (vs. 1–3)**
  1. Lucrarea din pustie şi mesajul lui (vs. 1–2)
     - a. Predicarea în pustie (v. 1)
     - b. Mesajul pocăinţei (v. 2a)
     - c. Motivul: apropierea Împărăţiei (v. 2b)
  2. Împlinirea isainică (v. 3)
     - a. Vocea din pustie (v. 3a)
     - b. Calea pregătită pentru Domnul (v. 3b)
- **B. Natura lucrării sale (vs. 4–6)**
  1. Apariţia lui în pustie (v. 4)

2. Lucrarea lui din pustie (vs. 5–6)
   a. Vin oameni de pretutindeni (v. 5)
   b. Mărturisire şi botez (v. 6)

II. Mesajul Botezătorului (3:7–12)
   A. Avertizarea fariseilor şi saducheilor (vs. 7–10)
      1. Mânia viitoare (v. 7)
      2. Producerea roadelor dovedeşte pocăinţa (v. 8)
      3. Este inutilă invocarea lui Avraam (v. 9)
      4. Focul judecăţii (v. 10)
   B. Profeţia referitoare la Cel ce vine (vs. 11–12)
      1. Mai puternic (v. 11a)
      2. Botează cu Duhul Sfânt şi cu foc (v. 11b)
      3. Rezultatul focului judecăţii (v. 12)

Explicarea textului

3:1 În zilele acelea, Ioan Botezătorul a venit (Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστής). Matei nu ne spune nimic despre copilăria lui Isus. într-adevăr, singura relatare a copilăriei lui Isus din cele patru Evanghelii este cea din Luca, 2:41–52, episodul în care îl găsim pe tânărul Isus în Templu. Expresia „în zilele acelea" pare ciudată pentru că naraţiunea sare peste copilăria lui Isus şi trece direct la începutul lucrării Sale ca adult (a avut în jur de 33 de ani [6/5 î.Hr.–28 d.Hr.][2]; cf. Luca, 3:23, „aproape treizeci de ani"). Scopul ei este să lege strâns această secţiune de cap. 1–2 („în zilele lui Mesia"), adică zilele stabilite pentru îndeplinirea planului lui Dumnezeu. Prezentul istoric „a venit" (παραγίνεται) ni-l prezintă pe Ioan „făcându-şi apariţia în public" (BAGD; cf. 3:13, unde este folosit şi la prima dată când apare Isus în public). El este numit „Botezătorul" mai ales în Matei, fără îndoială datorită semnificaţiei lucrării sale de a boteza.

3:1 ... predicând în pustia Iudeii (κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας). Ioan s-a considerat pe sine însuşi în primul rând un predicator public (participiul circumstanţial[3] „predicând" [κηρύσσων]), care proclama mesajul pe care i l-a încredinţat Dumnezeu. „Pustia Iudeii" se află între Marea Moartă şi cursul inferior al Iordanului, la sud de Ierusalim; este aproape de comunitatea de la Qumran, astfel încât unii l-au considerat un fost membru al acelei comunităţi (ţinuta specifică pustiei, folosirea spălării ceremoniale etc.)[4]. Diferenţele, însă, sunt prea mari pentru această asociere (el nu s-a separat de restul poporului; a botezat o singură dată pe o persoană, asemănările cu practicile de la Qumran fiind minime) şi este mult mai plauzibil să credem că el s-a considerat un profet al pustiei după modelul lui Ilie.

2. Vezi „Contextul literar" cu privire la motivele stabilirii acestor date.

3. Despre acest lucru, vezi comentariile de la 2:4, 20–21.

4. Vezi W.F. Albright şi C.S. Mann, *Matthew* (AB; Garden City, NY: Doubleday, 1971), 27, care spun că „nu există niciun motiv să ne îndoim de faptul că Ioan a crescut în Qumran", datorită nu numai practicării de către el a botezului, ci şi datorită predicării sosirii iminente a Împărăţiei mesianice.

La fel ca în cazul lui Ioan, copilăria lui Isus nu este descrisă cu excepţia unui singur episod, Isus în Templu la sfârşitul copilăriei (Luca, 2:41–52)[5]. A avut cel mai probabil o copilărie normală fără semne neobişnuite ale viitoarei Sale lucrări mesianice; a devenit ucenicul tatălui său şi apoi tâmplarul satului după moartea lui Iosif (este numit „tâmplarul" în Mar. 6:3 = Mat. 13:55). Lucrarea Botezătorului de predecesor mesianic inaugurează lucrarea lui Isus în toate cele patru Evanghelii. Este un eveniment extraordinar de important, pentru că Dumnezeu nu mai vorbise de patru sute de ani şi niciun profet nu a mai venit cu mesaje divine. Evreii credeau că următorul profet va avea semnificaţie mesianică.

3:2 ... şi spunând: „Pocăiţi-vă" (καὶ λέγων, Μετανοεῖτε). Mesajul lui Ioan este revoluţionar şi apocaliptic. Probabil că a fost un adevărat şoc pentru cei care l-au auzit. Iată un om care nu era nici măcar rabin[6], care dă dovadă de mult raţionament şi care le prezintă opţiunile ce le aveau; iată un om care nu era preot practicând un ritual; iată un om care nu era cărturar al Legii prescriind un set de reguli. Ioan vorbea cu o voce ca de tunet, cerând imperios o relaţie nouă cu Dumnezeu. Imperativul prezent „pocăiţi-vă" (μετανοεῖτε) este frapant (cf. Mar. 1:4; Luca, 3:3, „propovăduind botezul pocăinţei") şi cheamă la o schimbare imediată şi completă a gândirii şi faptelor. Cu toate că termenul grecesc ar putea implica doar o transformare intelectuală, folosirea lui se bazează pe VT şi pe conceptul evreiesc care cerea şi schimbarea modului de viaţă (vezi comentariile de la 3:8), transmiţând semnalul urgent al „întoarcerii" cât mai este timp[7]. În VT însemna o întoarcere radicală la Dumnezeu a celor care au încălcat legământul cu El[8]. Esenţa este întoarcerea de la păcat la Dumnezeu în toate domeniile vieţii unui om, moral/etic ca şi mental.

3:2 „... căci Împărăţia cerurilor este aproape!" (ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν). Motivaţia mesajului (γάρ) este că sosiseră zorii unei epoci noi, „Împărăţia cerurilor"[9]. În Mar. 1:15 (= Mat. 4:17) Isus spune acest lucru, dar Matei accentuează aici faptul că şi Botezătorul a spus acelaşi lucru. Împărăţia, s-a ajuns acum la această înţelegere, înseamnă „Dumnezeu este rege" sau, mai bine, în forma verbală „Dumnezeu domneşte". Conceptul evreiesc al noii ordini mondiale s-a dezvoltat în tot VT, mai ales în

5. Din acest motiv evangheliile apocrife conţin multe povestiri incredibile despre copilăria Lui. Probabil că niciuna dintre ele nu are caracter istoric.

6. Termenul este folosit aici în sensul lui din secolul al doilea mai mult decât în sensul lui din primul secol. Nu au existat rabini ordinaţi înainte de secolul al doilea (după anul 135 d.Hr.). El avea doar sensul de „învăţător" al Torei pe vremea lui Isus.

7. Vezi J. Behm, „νοέω, etc.," *TDNT*, 4:999–1000; Carson, „Matthew", 99; Bruner, *Christbook*, 70; Harrington, *Matthew*, 51.

8. Hill, *Matthew*, 90.

9. Matei foloseşte „Împărăţia cerurilor" aproape de fiecare dată (cu excepţia textelor din 12:28; 19:24; 21:31, 43). Unii cred că este vorba de o distincţie: dispensaţionaliştii vechi au susţinut că „Împărăţia lui Dumnezeu" era o domnie spirituală în vieţile urmaşilor adevăraţi ai lui Isus, iar „Împărăţia cerurilor" este domnia milenială (poziţia aceasta mai are puţini susţinători), cf. M. Pamment, „The Kingdom of Heaven according to the First Gospel", *NTS* 27 (1981): 211–32, care susţine că Împărăţia lui Dumnezeu este suveranitatea lui Dumnezeu în prezent, iar Împărăţia cerurilor este domnia viitoare. Probabil că niciuna din aceste două variante nu sunt corecte, pentru că Matei înlocuieşte deseori afirmaţiile despre Împărăţia lui Dumnezeu din Marcu/Luca cu Împărăţia cerurilor. Probabil că Matei foloseşte „Împărăţia cerurilor" din două motive: ca o circumlocuţiune pentru Dumnezeu pentru a nu-i ofensa pe evreii evlavioşi care obiectau faţă de folosirea Numelui lui Dumnezeu şi ca să scoată în evidenţă faptul că noua Împărăţie vine din ceruri şi Îi aparţine lui Dumnezeu.

perioada profetică. Era numită deseori „ziua Domnului", legată în special de judecata finală (Is. 13:6, 9; Ioel, 1:15; 2:31; Zah. 14:1–21; cf. Ez. 7:7; Obad. 15; Mal. 3:2; 4:1, 5).

În perioada profetică și intertestamentară au apărut cinci idei: reunirea Israelului (*4 Ezra* 13:39–41), distrugerea națiunilor (Dan. 2:44; 7:26; *2 Bar.* 36–40), conducerea poporului lui Dumnezeu (Dan. 7:27; Wis. 3:8; *T. Jud.* 25:1–2; Mat. 19:28; 1 Cor. 6:2; Apoc. 20:4), rezultatele judecății (Dan. 12:2; *4 Ezra*, 4:30; *2 Bar.* 72–74; Mat. 3:12; 13:30, 40) și transformarea acestei lumi într-un pământ nou (Is. 65:17; 66:22; *1 En.* 45:3–5; *2 Bar.* 32:1–7; Mat. 19:28; Apoc. 21:1)[10]. Până în vremea lui Cristos aproape toată atenția era îndreptată spre distrugerea Romei și acesta este motivul incapacității ucenicilor de a înțelege că El a venit să sufere și să moară — nu aveau niciun fundament pentru înțelegerea acestui lucru[11], pentru că se gândeau numai la un Mesia cuceritor.

Acest eveniment cataclismic „este aproape" (ἤγγικεν; sau „s-a apropiat"; n.tr.). Se dezbate dacă timpul trecut folosit aici (cu forță statică)[12] este sinonim cu 12:28, „a venit" sau înseamnă că este iminentă, „aproape, la ușă". Verbul însuși favorizează varianta ultimă; este aproape la noi. Cu toate acestea, este disjunctiv să considerăm că cele două sensuri sunt opuse. Davies și Allison, în lucrarea lor remarcabilă,[13] arată că atât iudaismul, cât și Cristos au considerat venirea Împărăției drept o serie de evenimente care au loc de-a lungul unei perioade lungi (de exemplu *Jub.* 23; *1 En.* 91:12 17, 93). Astfel, Împărăția lui Dumnezeu a venit și vine, iar poporul lui Dumnezeu trăiește între epoci, simțind tensiunea dintre deja și nu încă. Împărăția a venit în Mesia, dar evenimentele au fost doar inaugurate, iar etapa finală este încă în viitor.

3:3 Pentru că acesta este cel despre s-a spus prin profetul Isaia când spune (οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος). Motivul (γάρ) mesajului lui Ioan din v. 2 este prezentat acum; chemarea la pocăință este necesară datorită venirii iminente a lui Mesia, pentru care Ioan este trimisul divin pentru pregătirea poporului. Toate cele patru Evanghelii citează Is. 40:3; în contextul lui, pasajul isainic leagă promisiunea lui Dumnezeu de aducere acasă a exilaților din Babilon pe un drum pregătit de Dumnezeu, de pe care El a înlăturat obstacolele. Formularea de tip pesher[14] de aici („aceasta este aceea") arată clar că este vorba de un alt pasaj al împlinirii.

3:3 „Vocea celui care strigă în pustie: Pregătiți calea pentru Domnul; faceți drepte căile Lui!" (Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ). Sarcina Botezătorului și a bisericii este să pregătească drumul spre Sion, adică, să fie mijloacele pe

10. Vezi Wendell L. Willis, ed., *The Kingdom of God in the Twentieth-Century Interpretation* (Peabody, MA: Hendrickson, 1978); Scot McKnight, „Kingdom of God/ Heaven", *DJG*, 417–30. O analiză bună se găsește în I. Howard Marshall, „The Hope of a New Age: The Kingdom of God in the New Testament", *Them* 11 (1985): 5–15.

11. Ei, probabil ca majoritatea evreilor, credeau că Robul care suferă din Is. 52–53 era Israelul, nu Mesia ce urma să vină.

12. Vezi Wallace, 573. Aici verbul la timpul trecut nu are conotația unei acțiuni trecute încheiate având rezultate prezente, pentru că accentul cade pe starea curentă a situației din istoria mântuirii, adică iminenta venire a Împărăției.

13. Davies și Allison, *Matthew*, 1:389–92.

14. „Peșer" se referă la abordarea hermeneutică a Qumranului, care se baza pe convingerea lor că ei împlineau în mod direct tainele, adică, fiecare aspect al mesajului și istoriei VT. Interpretarea lor se baza pe abordarea: „aceasta este aceea", adică fiecare text se referea la ei și se împlinea în comunitatea și în experiențele lor. Vezi Osborne, *Hermeneutical Spiral*, 326–27.

care Dumnezeu le foloseşte pentru a înlătura toate obstacolele pentru venirea lui Mesia. Matei urmează traducerea LXX, cu excepţia schimbării expresiei „căile Dumnezeului nostru" (LXX) în „căile Lui", evident pentru a îndrepta atenţia spre Cristos[15]. De aceea este Botezătorul premergătorul care pregăteşte calea pentru Cristos.

Imaginea este plină de forţă pentru că acesta a fost principalul verset tematic atât al comunităţii de la Qumran (1QS 8:13–14), cât şi al creştinismului. Biserica primară şi-a luat chiar şi numele de „Calea" pe baza acestui verset (Fapte, 9:2; 19:9, 23; 22:4; 24:14, 22). Aşadar, este potrivit ca Is. 40:3 să inaugureze relatarea lucrării lui Isus; „căile drepte" reprezintă pocăinţa poporului lui Dumnezeu. Probabil că trecerea de la aoristul imperativ „pregătiţi" (ἑτοιμάσατε) la prezentul „faceţi" (ποιεῖτε) este subliniată foarte mult. La un nivel, cele două cuvinte sunt practic sinonime, dar aoristul „pregătiţi" priveşte evenimentul în ansamblul lui, iar prezentul „faceţi" se referă la procesul continuu prin care se realizează pregătirea.

3:4 Ioan însuşi purta o haină din păr de cămilă[16] şi un brâu de piele în jurul mijlocului. Hrana lui erau lăcustele şi mierea sălbatică (Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην ερὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, ἡ δὲ τροφὴ ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον). Ioan este premergătorul mesianic conform textului din Isaia în v. 3, iar acum îmbrăcămintea lui ne trimite cu gândul la profetul Ilie din pustie (premergătorul în Mal. 4:5; cf. Mat. 17:10–13), datorită hainei (Zah. 13:4) şi centurii sale (2 Regi, 1:8). Dumnezeu nu mai rămâne tăcut şi aşteptarea de secole s-a încheiat. Mesia este pe drum şi poporul lui Dumnezeu trebuie să se pregătească.

Lăcustele şi mierea sălbatică (luată probabil de Ioan însuşi din stupi) erau hrana săracului, mai ales a celor care locuiau în deşert. Unii l-au considerat pe Ioan nazireu, datorită refuzului de a consuma carne şi băuturi tari pentru a-L sluji în întregime pe Dumnezeu. Este evident faptul că Ioan s-a considerat un profet al pustiei, un om auster şi un ascet, care chema poporul cu o voce aspră la pocăinţă şi întoarcere la Dumnezeu.

3:5 Atunci Ierusalimul şi toată Iudea şi întreaga regiune a Iordanului a început să vină la el (τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου). Răspunsul faţă de apariţia publică şi mesajul lui Ioan este incredibil. Poporul „a început să vină la el" (imperfectul ingresiv, ἐξεπορεύετο) de pretutindeni, nu numai din Ierusalim, ci din toată Iudea şi chiar din întreaga zonă a Iordanului (fiecare fiind o zonă mai întinsă). Creşterea popularităţii lui Ioan (cf. Josephus, *Ant.* 18.116–20) ne aduce aminte de Isus în Mar. 1:32–45 (= Mat. 8:1–4, 14–17, deşi Matei nu prezintă aici tema creşterii popularităţii lui Isus). Mesajul principal este marele impact al lui Ioan asupra poporului.

3:6 … şi erau botezaţi de el în râul Iordan (καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ). Al doilea imperfect consecutiv „erau botezaţi" (ἐβαπτίζοντο) arată impactul dinamic al lui Ioan. Este un imperfect cu efecte spectaculoase, imaginea fiind a oamenilor care veneau în număr foarte mare la el să fie botezaţi. Originile botezului lui Ioan sunt

15. Hagner, *Matthew 1–13*, 48.

16. Acesta este un genitiv al conţinutului, „făcut din păr de cămilă" (BDF §167).

disputate[17]. Unii cred că este vorba de spălările rituale evreieşti, alţii de abluţiunile zilnice de la Qumran, iar alţii de botezul evreiesc al prozeliţilor. Spălările rituale evreieşti, însă, erau practicate în cazul necurăţiilor ceremoniale, iar Ioan nu-şi leagă botezul de aceste practici. Abluţiunile de la Qumran erau repetate zilnic, iar botezul lui Ioan era unic. Botezul prozeliţilor este o posibilitate, cu toate că era rezervat doar neevreilor, niciodată evreilor; poate că Botezătorul transmitea astfel mesajul că poporul devenise apostat şi că era necesară pocăinţa. Totuşi, nu există nicio dovadă a practicării botezului prozeliţilor înainte de aproximativ anul 50 d.Hr. (cu toate că el ar fi putut fi practicat pe vremea lui Ioan). În concluzie, botezul lui Ioan era un eveniment unic[18], legat probabil de ideea lui din v. 9 că descendenţa evreiască este insuficientă pentru a-i face drepţi înaintea lui Dumnezeu.

3:6 ... mărturisindu-şi păcatele (ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν). Participiul circumstanţial (cf. 2:4, 20, 21; 3:1) „mărturisindu-şi" (ἐξομολογούμενοι) consemnează precursorul necesar al botezului, adică mărturisirea. Mărturisirea păcatelor (cf. Mar. 1:4, „spre iertarea păcatelor") este remarcabilă în contextul botezului, această practică fiind foarte aproape de esenţa botezului prozeliţilor adresat neevreilor. Mărturisirea era obligatorie în Tora (Lev. 5:5; Num. 5:6–7) şi practicată în timpul trezirilor spirituale (Ezra, 10:1; Neem. 9:2). Nu există aici nicio aluzie la faptul că mărturisirea era făcută în momentul botezului, dar cu siguranţă că este legată de el (aşa cum este în Mar. 1:4). Ipoteza cea mai plauzibilă este că botezul[19] însemna pentru Ioan (ca şi pentru biserica primară; cf. Fapte, 2:38; 22:16; Col. 2:12; 1 Pet. 3:21) că persoana respectivă îşi mărturisise păcatele şi fusese iertată. Era un ritual escatologic, cu semnificaţia că oamenii care s-au pocăit sunt acum copiii Împărăţiei.

3:7 Când a văzut mulţi dintre farisei şi saduchei venind la locul unde boteza el (Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ). Trecem acum de la paralele marcane la Q (Luca, 3:7–9). Matei adaugă şi de data aceasta din propriul său material pentru a nuanţa anumite aspecte. Schimbarea editorială principală a lui Matei se referă la Luca, 3:7, unde apare cuvântul „noroadelor", deoarece Matei îi identifică în mulţime pe conducătorii evrei. Este posibil să fi fost vorba de o delegaţie oficială din partea Sinedriului (corpul conducător al evreilor), deoarece cele două grupuri se aflau de obicei în opoziţie unul faţă de celălalt.

Fariseii (numele provine din ebraicul *perušim*, „separatiştii") făceau parte dintr-un grup dezvoltat din hasidimii („cei evlavioşi") perioadei macabeilor şi erau strâns legaţi de tradiţia orală sau de interpretarea oficială a Torei în acele zile. Erau învăţători ai Legii şi susţineau o respectare scrupuloasă a regulilor purităţii şi evlaviei. Se considerau drept oamenii care „construiau un gard în jurul

17. Vezi G.R. Beasley-Murray, *Baptism in the New Testament* (Grand Rapids: Eerdmans, 1962), 1–44.

18. Aceasta este concluzia lui S. Benétreau, „Baptèmes et ablutions dans le Judaïsme: L'originalité de Jean-Baptiste," *FoiVie* 80 (1981): 96–108, care, după o discuţie amplă despre abluţiunile evreieşti, cele de la Qumran şi despre botezul prozeliţilor, ajunge la concluzia că botezul lui Ioan a fost un eveniment unic.

19. Imaginea de aici de la râul Iordan precum şi sensul fundamental al lui βαπτίζω („a scufunda, a imersa", *EDNT*, 1:192) este mai potrivită practicii botezului prin scufundare, dar biserica primară probabil că nu a practicat doar acest botez, iar creştinii nu ar trebui să se confrunte pe tema scufundării/turnării/stropirii; vezi Donald Bridge şi David Phypers, *The Water That Divides: The Baptism Debate* (Downers Grove, IL: IVP, 1977).

Legii" pentru a-i ajuta pe oamenii obişnuiţi să respecte regulile ei şi influenţa lor a crescut în tot timpul perioadei NT, cu toate că mai mult datorită respectului acordat de oameni decât numărului lor mai mare (Josephus, *Ant.* 17:42 afirmă că erau în jur de şase mii)[20].

În timp ce fariseii constituiau partidul oamenilor obişnuiţi, saducheii (numele provine probabil de la marele preot Ţadoc [1 Regi, 1:8]), constituiau partidul aristocraţilor, alcătuit din mulţi preoţi de seamă şi oameni din clasa superioară. Mulţi cred că grupul lor s-a dezvoltat din hasmoneni, deşi nimeni nu poate afirma acest lucru cu certitudine. Probabil că credeau că numai Tora avea autoritate (deşi mulţi se îndoiesc de acest fapt) şi, de aceea, negau învierea/viaţa de după moarte, îngerii şi Împărăţia viitoare[21]. Cele două grupuri se aflau de obicei în opoziţie unul cu celălalt şi faptul că aici sunt împreună (cuvintele sunt unite de un singur articol) poate fi un indiciu că au fost trimişi de Sinedriu.

3:7 … el le-a spus: „Pui de vipere, cine v-a avertizat să fugiţi de mânia care va veni în curând?" (εἶπεν αὐτοῖς, Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;). Când Botezătorul îi numeşte[22] „pui de vipere"[23], vrea să spună că ei sunt o otravă care se răspândeşte[24] (cf. Is. 14:29; Mat. 12:34, 23:33), la fel ca şarpele din grădină (Gen. 3). Întrebarea retorică („cine v-a avertizat?") subliniază atât cuvântul „cine" (= „nu eu"), cât şi „voi" („v-a" = ipocrizia conducătorilor)[25] şi probabil trebuie să sesizăm sarcasmul ei: „Cine v-a avertizat să fugiţi de mânia viitoare şi să veniţi la botez — când, de fapt, nu arătaţi niciun semn al pocăinţei?"[26] Prezenţa expresiei „va veni în curând" (μέλλω) subliniază iminenţa judecăţii finale.

Mânia lui Dumnezeu nu este doar o supărare, ci „condamnarea ineluctabilă de către un Dumnezeu pe deplin sfânt şi iubitor a oricărui păcat care Îi pângăreşte creaţia şi care distruge demnitatea omului ca parte a acestei creaţii."[27] Conducătorii evrei s-au opus planului lui Dumnezeu plasând înţelegerea proprie a Torei deasupra voii lui Dumnezeu. Acum ei sunt pe punctul de a-L respinge pe profetul lui Dumnezeu şi pe Mesia trimis de El.

3:8 Produceţi[28] roade potrivite pocăinţei (ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας). Atât conducătorii, cât şi poporul credeau că erau drepţi înaintea lui Dumnezeu atât timp cât erau curaţi din punct de vedere ritualic. Le lipseau două lucruri: pocăinţa şi modul nou de viaţă care rezultă din ea. Acest lucru decurge în mod natural din porunca de a se pocăi, deoarece pocăinţa în sine are conotaţia unei vieţi schimbate. Mai mult, cuvântul „roade" nu se referă doar la fapte bune, ci şi la un caracter bun; aşa cum vom vedea în cap. 23, religia lor exterioară a dus la dezvoltarea ipocriziei şi a

20. Vezi Keener, *Matthew*, 538–40.

21. Vezi M. Stern, „Aspects of Jewish Society: The Priesthood and Other Classes", in *The Jewish People in the First Century*, ed. S. Safrai şi M. Stern (două vol.; Philadelphia: Fortress, 1976), 609–12; Gary G. Porton, „Sadducees", *ABD*, 5:892–94.

22. Ioan nu îi condamnă pe cei care au venit să fie botezaţi (contra Morris, *Matthew*, 57), ci pe conducători.

23. Un alt genitiv al conţinutului (cf. v. 4), cu sensul că descendenţii „constau în şerpi veninoşi".

24. Nu pentru viclenia lor, contra Blomberg, *Matthew*, 77.

25. Mai bine decât Davies şi Allison, *Matthew*, 1:305, care preferă prima variantă, nu a doua (Francis W. Beare, *The Gospel according to Matthew: Translation, Introduction, and Commentary* [Philadelphia: Harper & Row, 1981], 93, o preferă pe a doua).

26. Carson, „Matthew", 103.

27. Albright şi Mann, *Matthew*, 26.

28. Aoristul „produceţi" (ποιήσατε) descrie o viaţă de rodire ca un întreg complet (Wallace, 716–17).

lipsei de caracter. Cerința etică de a trăi o viață care să „corespundă" (sensul de aici a cuvântului ἄξιος) convertirii este o temă mateană principală. Cele mai multe dintre discursurile pe care le include Matei în Evanghelia sa sunt în esență etice.

3:9 și nu îndrăzniți să spuneți între voi: „Îl avem pe Avraam ca tată" (καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ). Aceste cuvinte continuă porunca aoristă din v. 8 cu o interdicție aoristă: „nu îndrăzniți" (μὴ δόξητε), infinitivul completând-o. Avraam era tatăl națiunii și evreii credeau că moștenirea lui era suficientă ca să fie acceptați de Dumnezeu[29].

3:9 … pentru că eu vă spun că Dumnezeu are puterea să ridice copii pentru Avraam chiar din aceste pietre (λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ). Ioan le spune fariseilor și saducheilor că acest lucru este cu totul inadecvat, pentru că Dumnezeu i-a ales pe descendenții lui Avraam și tot așa poate renunța la ei (cf. Rom. 9:14–23). Dumnezeu este suveran, nu poporul, și judecata Lui este iminentă. Ioan face apoi un joc de cuvinte cu termenii „copii" și „pietre"; în aramaica pe care o folosea Ioan, aceste cuvinte sunt paronime (*bĕnayyāʾ* și, respectiv, *ʿabnayyāʾ*). Ascultătorii puteau vedea pietrele din jurul lor și Ioan le spune că Dumnezeu poate scoate din ele copiii/descendenții lui Avraam dacă dorește.

Evreii nu aveau asigurată securitatea automată pe baza moștenirii lor[30]. Poate că auzim aici ecoul cuvintelor din Is. 51:1–2: „Priviți spre stânca din care ați fost cioppliți, spre gaura gropii din care ați fost scoși. Uitați-vă la părintele vostru Avraam", un text interesant într-un context al mângâierii și promisiunii. Așa cum spun Davies și Allison: „Dumnezeu a făcut astfel încât din Avraam, o stâncă fără viață (cf. Gen. 17:17; 18:10–14; Rom. 4:17), să se nască Isaac și descendenții lui atât de numeroși ca stelele cerului."[31] Dumnezeu putea repeta minunea aceasta, așadar poporul să nu aibă îndrăzneala de a nu-L asculta și de a nu trăi vieți conform privilegiilor dobândite prin legământ.

3:10 Securea a fost deja înfiptă la rădăcina pomilor (ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται). Aceasta este o metaforă din VT plină de forță (Is. 10:33–34; Ier. 11:19; Ez. 17:1–4; 31:1–14) care vorbește despre iminența judecății („deja" [ἤδη] este subliniat pentru că este primul cuvânt). Cu siguranță că aici este vorba în principal de judecata finală (timpurile prezente au caracter profetic, accentuând certitudinea împlinirii), cu toate că este inclusă și distrugerea Ierusalimului. Faptul că securea este gata să taie „rădăcina" este important; scopul nu este curățarea sau toaletarea pomilor (Ioan, 15:2), ci distrugerea totală. Când pădurarii taie copacii, ei taie de obicei trunchiul, pentru că urmăresc regenerarea copacului; dar când este tăiată rădăcina, copacul este distrus pentru totdeauna.

29. Carson, „Matthew", 103, spune că această caracteristică a început în perioada intertestamentară odată cu apariția teologiei meritului, evreii crezând că meritele patriarhilor erau suficiente și pentru descendenții lor. Vezi și Keener, *Matthew*, 125–26. Despre aspectele teologiei meritului *Justification and Variegated Nomism: A Fresh Appraisal of Paul and Second Temple Judaism* (ed. D.A. Carson, P.T. O'Brien și M.A. Seifrid; Grand Rapids: Baker, 2001).

30. Vezi C.R. Kazmierski, „The Stones of Abraham: John the Baptist and the End of Torah (Matt 3:7–10 par. Luke 3:7–9)", *Bib* 68 (1987): 22–40, care consideră că aceasta este o pericopă independentă care își are originea în sistemul onoare-rușine și are scopul de a arăta rușinea de care a avut parte Israel din cauza respingerii mesajului Împărăției. El greșește în privința independenței acestor cuvinte, dar are dreptate în privința aspectelor onoare-rușine.

31. Davies și Allison, *Matthew*, 1:308.

3:10 Astfel că fiecare pom care nu face roadă bună va fi tăiat și aruncat în foc (πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται). În mod asemănător cu pilda viei și mlădițelor din Ioan, 15:1–6 (cf. Is. 5:1–7), criteriul este rodnicia. Când poporul lui Dumnezeu devine neroditor, judecata divină este iminentă. Acest principiu este valabil acum la fel ca în primul secol. Ideea unei judecăți prin foc este proeminentă în Matei (Mat. 3:12; 5:22, 29–30; 10:28; 13:42, 50; 18:9; 23:15, 33; 25:41). Aspectul subliniat este că judecata poporului se va face pe baza roadelor/faptelor (vezi și Prov. 24:12; Ier. 17:10; Mat. 16:27; Rom. 2:6; 14:12; 1 Cor. 3:12–15; 1 Pet. 1:17; Apoc. 2:23; 22:12).

3:11 Eu vă botez în apă, care are legătură cu pocăința (ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν). Ioan scoate acum în evidență două diferențe dintre el și Isus, cu privire la botez și la statut. În primul rând, botezul lui era un botez în apă, legat de pocăință. Folosirea expresiei „care are legătură cu" (εἰς) este dificilă pentru că ea are de obicei conotația scopului („Eu vă botez pentru ca voi să vă pocăiți"), dar nu există niciun indiciu că pocăința urmează botezului (cf. Mar. 1:4: „botezul pocăinței", implicația fiind că pocăința era deja o realitate în viața celor botezați). Așadar, este obișnuit să considerăm că εἰς se referă la asociere („cu referire la, în acord cu")[32].

3:11 Dar Unul care vine după mine este mult mai mare decât mine și ale cărui sandale nu sunt vrednic să le port (ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μού ἐστιν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι). Ioan face acum diferența dintre el și „Unul care vine" după el prin prisma locului în istoria mântuirii. Acest „Unul care vine" după Ioan (un titlu mesianic în 11:3; 21:9; 23:39), pe care-L precede Ioan ca premergător, este infinit „mai mare" („mai puternic", ἰσχύς; cuvântul poate avea și o conotație mesianică)[33], atât în privința capacității de a aduce puternica Împărăție, cât și în privința puterii manifestate în lucrarea Sa. De fapt, Ioan este nevrednic de El. Metafora aleasă se găsește în toate cele patru Evanghelii și își are originea în relația rabin/ucenic. Praful de pe picioare era necurat și numai sclavii neevrei scoteau sau „purtau" sandalele maestrului (*b. Ketub.* 96a). Prin urmare, Ioan spunea: „Nu sunt vrednic nici măcar să fiu sclavul Lui."

3:11 El vă va boteza în Duhul Sfânt și foc (αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί). Puterea lui Mesia (observați că accentul cade pe „El" [αὐτός]) se poate vedea mai ales prin tipul de botez pe care-L aduce, nu un botez al apei, ca Ioan, ci un botez în Duhul și în foc. „Botezul în Duhul Sfânt" se referă la texte din trecut, Is. 11:2 („Duhul Domnului Se va odihni peste El"); Ez. 36:25–27 („Voi pune Duhul Meu în voi"); 39:29 („voi turna Duhul Meu"); Ioel, 2:28 („voi turna Duhul Meu"). Probabil că este o referință la venirea Duhului Sfânt să locuiască în credincios la convertire (1 Cor. 2:12; 12:13; Rom. 8:14–17).

Adăugarea expresiei „și foc" a cauzat mai multe controverse. Unii cred că este antitetică, Duhul venind peste cei credincioși, iar focul judecății peste cei necredincioși[34]. Această interpretare este cu siguranță adecvată în

32. Carson, „Matthew", 104; Hagner, *Matthew 1–13*, 51; cf. Gundry, *Matthew*, 48, „botezul le permitea oamenilor să-și actualizeze pocăința prin îndeplinirea acestei acțiuni simbolice." Morris, *Matthew*, 61, crede că expresia este cauzală: „botezați datorită pocăinței", Bruner, *Christbook*, 78, crede că este vorba de scop: „Eu vă botez cu apă pentru a vă aduce la pocăință."

33. Davies și Allison, *Matthew*, 1:315.

34. Filson, *Matthew*, 66.

acest context al judecății. Totuși, tot mai mult cele două expresii sunt considerate o hendiadă („spirit-foc" — de observat că ambele sunt introduse de aceeași prepoziție, lucru care indică faptul că sunt unite). Rămâne, însă, întrebarea dacă „Duhul-focul" se referă la judecată[35] sau la focul purificator al Duhului[36]. Totuși, această disjuncție nu este necesară. Mai bine este să păstrăm ambele nuanțe: cei care acceptă mesajul Împărăției sunt purificați de Duhul, iar cei care-l resping se vor confrunta cu judecata[37]. Ambele sensuri se potrivesc atât contextului VT, cât și iudaismului din timpul lui Isus (de exemplu, Qumran; cf. 1QS 4:20–21).

3:12 ... a cărui lopată de treierat este în mâna Lui; și Își va curăța aria de treierat (οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ). Aici este o pildă a recoltei, la fel ca pilda grâului și a neghinei din 13:24–30, 36–43. Împlinirea va fi la judecata finală când toată omenirea va fi împărțită în grupul credincioșilor/grâul și cel al necredincioșilor/neghina și sesizăm ecoul unor texte din VT cum ar fi Is. 5:24; 34:10; Ier. 7:20; Dan. 2:35; Osea, 13:3. Lopata de treierat lua grâul și-l arunca în aer pentru ca vântul să împrăștie neghina mai ușoară. Grâul bun era păstrat în hambar pentru uzul ulterior, în timp ce neghina era arsă[38].

3:12 El Își va strânge grâul în hambar, dar va arde pleava într-un foc care nu se stinge (καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ). Conceptul unui „foc care nu se stinge" își are originea în Gheena, locul din Valea Chidronului unde se arunca gunoiul și unde focul ardea zi și noapte fără încetare (cf. Mat. 5:22, 29, 30; 10:28; 18:9; 23:15).

Aplicațiile teologice

Narațiunea despre Cristos și despre venirea Sa impuneau un premergător mesianic (Mal. 4:5) care să „pregătească drumul" inaugurând un stil profetic de predicare și aducând din nou pe scenă tradiția profetului din pustie. Ioan a îndeplinit foarte bine această misiune, chemând poporul la pocăință în lumina judecății viitoare și, astfel, făcând poporul mai conștient de soarta grea care-l aștepta. Ioan a împlinit nu doar profeția lui Maleahi, ci și Is. 40:3, când a predicat cu îndrăzneală un mesaj devastator și a folosit un nou tip de botez ca ritual inițiatic ce exemplifica pocăința cerută de el.

Stilul de predicare al lui Ioan a fost și el un precursor remarcabil al stilului de predicare al lui Cristos, existând mai multe asemănări: „pocăiți-vă" (v. 2; cf. 4:17; 11:20–21; 12:41); „Împărăția lui Dumnezeu este aproape" (v. 2; cf. 4:17); „pui

35. Gundry, „Matthew", 49; Davies și Allison, *Matthew*, 1:317–18; Beare, *Matthew*, 96.

36. Hill, *Matthew*, 94–95; France, *Matthew* (TNTC), 93; Carson, „Matthew", 105; Morris, *Matthew*, 62; Hagner, *Matthew 1–13*, 52.

37. Plummer, *Matthew*, 29; Blomberg, *Matthew*, 80

38. Robert L. Webb, „The Activity of John the Baptist's Expected Figure at the Threshing Floor (Matthew 3.12 = Luke 3.17)", JSNT 43 (1991): 103–11, susține că, deoarece în această mică pildă treieratul este încheiat, iar agricultorul este gata să arunce grâul și neghina în aer, imaginea este, într-adevăr, despre judecata finală, la care cel care s-a pocăit va primi binecuvântarea (va fi pus în grânar), iar cel care a refuzat pocăința va fi judecat (focul).

Traducerea

Matei, 3:13–17

13a	Scena #1 Cadrul	**[1] Atunci Isus S-a dus din Galilea la Iordan la Ioan**
b	Baza v. 13a	pentru a fi botezat de el.
14a		Dar **Ioan a încercat să-L oprească, spunând:**
b	Obiecția	*„Eu am nevoie să fiu botezat de Tine, şi Tu vii la mine?"*
15a	Răspunsul	Isus i-a răspuns:
b		*„Lasă să fie aşa acum,*
c	Baza v. 15b	*pentru că este potrivit pentru noi să împlinim toată neprihănirea."*
d		**Atunci Ioan a lăsat să se întâmple aşa.**
16a	Timpul	După ce Isus a fost botezat,
b	Scena #2	**[2] El a ieşit imediat din apă:**
c	Rezultatul v. 16a	şi **iată, cerurile au fost deschise**
d	Epifania	şi **El a văzut Duhul lui Dumnezeu coborând ca un porumbel**
		şi oprindu-Se peste El.
17a		Şi **iată o voce a răsunat din cer, spunând:**
b		*„Acesta este Fiul Meu pe care-L iubesc;*
c		*în care Îmi găsesc toată plăcerea."*

Structura şi forma literară

Interpretarea lui Matei diferă de cea din Mar. 1:9–11; Luca, 3:21–22 şi mulţi cred că Matei a folosit în acest caz o sursă specială. Totuşi, aspectele importante (botezul, venirea Duhului, mesajul lui Dumnezeu) sunt prezente în toate trei relatările, astfel încât Matei nu face altceva decât să adauge detalii formei tradiţionale pentru a da un specific propriu textului. Există două secţiuni în acest pasaj: un pasaj specific matean (3:13–15) care include un dialog între Ioan şi Isus; şi o secţiune paralelă celei din Marcu care include botezul, coborârea Duhului şi mesajul din partea lui Dumnezeu (3:16–17). Prima secţiune conţine o întrebare şi un răspuns, iar a doua secţiune este naraţiunea unei proclamări[2], pentru că acţiunea duce spre anunţul ceresc al lui Dumnezeu. În concluzie, cele două idei principale se găsesc în v. 15 („să împlinim toată neprihănirea") şi în v. 17 („Acesta este Fiul Meu pe care-L iubesc").

2. Davies şi Allison, *Matthew*, 1:320, numesc din-tr-un motiv ciudat această secţiune o naraţiune a unei viziuni cereşti interpretate de o voce, folosind naraţiunea transfigurării din 17:1–8 ca paralelă. Dar nu există niciun indiciu aici şi nici în 17:1–8 că este vorba de o viziune. Singura dovadă posibilă ar fi faptul că Isus „a văzut" Duhul coborându-Se în 3:16. Dar nu este nicio aluzie la o viziune, iar Ioan (probabil şi ceilalţi) participă şi el la eveniment. Este un eveniment apocaliptic, desigur, dar nu unul vizionar.

Structura exegetică

- **I. Interacțiunea dintre Ioan și Isus (3:13–15)**
  - A. Isus vine să fie botezat (v. 13)
  - B. Întrebarea smerită a lui Ioan — nevrednic (v. 14)
  - C. Răspunsul lui Isus — împlinirea întregii neprihăniri (v. 15)
- **II. Evenimentele de la botez (3:16–17)**
  - A. Cerurile se deschid (v. 16a)
  - B. Duhul coboară (v. 16b)
  - C. Dumnezeu mărturisește despre Fiul Lui preaiubit (v. 17)

Explicarea textului

Există o tensiune în text pentru că Isus în același timp transcende botezul lui Ioan pentru că este Mesia și, cu toate acestea, Se supune acestui botez. „Botezul lui Isus, într-adevăr, are rolul unui tip de tranziție între lucrarea de pregătire și apariția pe centrul scenei a Celui care aduce împlinirea."[3] Mai mult, există și o notă trinitară — atât Tatăl, cât și Duhul participă la ungerea Fiului. Există o strălucire extraordinară a puterii lui Dumnezeu în această scenă și ceea ce se petrece în realitate este o adevărată zguduire a cerurilor (o imagine apocaliptică majoră) atunci când Isus iese din apă (v. 16) și Dumnezeu Însuși le spune martorilor cine este de fapt Isus, Însuși Fiul lui Dumnezeu.

3:13 Atunci Isus S-a dus din Galilea la Iordan la Ioan pentru a fi botezat de el (Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ). Cuvântul „atunci" (τότε) de aici arată că Isus vine în timp ce Ioan își desfășura lucrarea de botezare și de predicare. De asemenea, cuvântul folosit cu sensul de sosire a lui Isus, „S-a dus" (παραγίνεται, un alt prezent istoric), este folosit și cu privire la Ioan în 3:1; cele două apariții sunt într-un sens asemănătoare[4]. Matei folosește cuvântul „la" (ἐπί) în locul cuvântului „din" (εἰς) din Mar. 1:9, sensul lui fiind geografic, acela de deplasare de la Nazaret „la" (BAGD, 288, δ) Iordan. După acest fapt, Isus îl transcende pe premergătorul său. Isus preia în mod evident inițiativa în botezul Său.

3:14 Dar Ioan a încercat să-L oprească (ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτόν). Când Ioan Îl vede pe Isus, încearcă să-L împiedice să Se boteze („a încercat să-L oprească" [διεκώλυεν], un iterativ imperfect pentru a sublinia încercările repetate ale lui Ioan). Ioan face un contrast între el și Isus (pronumele accentuate *eu* și *Tu* arată acest lucru). Se poate sesiza o anumită ironie în ezitarea lui Ioan de a-i boteza pe conducători pentru că nu îndeplineau condițiile pentru a fi botezați, prin comparație

3. Hagner, *Matthew 1-13*, 34.

4. Beare, *Matthew*, 98, spune că acest verb transmite „o anumită atmosferă de formalitate și solemnitate (în LXX), fiind folosit uneori pentru apariția unui rege sau a unui judecător, iar alteori pentru apariția lui Dumnezeu sau a îngerului Său ori sosirea unui profet care transmite mesajul lui Dumnezeu (1 Sam. 13:10)."

cu ezitarea lui de a-L boteza pe Isus pentru că el însuşi nu era vrednic de Isus[5].

3:14 ... spunând: „Eu am nevoie să fiu botezat de Tine, şi Tu vii la mine?" (λέγων, Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;). Deoarece botezul însemna pocăinţa, Ioan îşi dă seama (de remarcat pronumele emfatic „Eu" [ἐγώ]) că el are nevoie de pocăinţă, nu Isus. Nu cunoaştem cum a înţeles Ioan acest lucru; Ioan, 1:31, relatează afirmaţia lui Ioan Botezătorul: „Eu nu-L cunoşteam [pe Isus]", deşi sensul posibil este că Ioan nu ştia că Isus era Mesia (cei doi erau verişori; cf. NLT, „Nu L-am recunoscut ca Mesia"). Cum şi-a dat seama Ioan de lipsa de păcat a lui Isus (implicită aici) nu ştim. Probabil că L-a cunoscut înainte pe Isus ca un om de o neprihănire cu totul deosebită şi putem crede că cel puţin i s-a spus că a sărit de bucurie în pântecele mamei sale în prezenţa copilului Isus încă nenăscut (Luca, 1:44). Deoarece Maria şi Elizabeta erau verişoare şi s-au întâlnit pe când erau amândouă însărcinate (Luca, 1:39–45), este posibil ca Ioan şi Isus să fi fost împreună în anumite împrejurări în copilărie. Matei nu ne spune, ci se mulţumeşte să relateze umilinţa lui Ioan.

3:15 Isus i-a răspuns[6]: „Lasă să fie aşa acum" (ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἄφες ἄρτι). Isus îi răspunde cu multă forţă lui Ioan, spunându-i: „Lasă ca lucrurile să fie făcute aşa acum", accentul căzând pe „acum" (ἄρτι), sensul fiind că voia lui Dumnezeu în prezent este ca Isus să-Şi înceapă lucrarea mesianică prin botez. Timpul este „acum", nu „mai târziu". Acest lucru reiese şi din folosirea cuvântului πρέπον, care înseamnă în anumite contexte nu numai „potrivit, adecvat, drept din punct de vedere moral", ci are şi conotaţia necesităţii divine de a urma voia lui Dumnezeu[7].

3:15 „Pentru că este potrivit pentru noi să împlinim toată neprihănirea." Atunci Ioan a lăsat să se întâmple aşa (οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν). Expresia „să împlinim toată neprihănirea" a dat naştere la multe discuţii. „Să împlinim" (πληρόω) a însemnat până acum împlinirea predicţiilor şi experienţelor din VT (1:22; 2:15, 17, 23), dar poate avea şi sensul de „a duce la bun sfârşit" sau „a umple complet" (BAGD, 670–71; cf. 13:48; 23:32 pentru acest sens). Probabil că acest verb are aici acest al doilea sens. Legat de voia lui Dumnezeu, el înseamnă a duce la bun sfârşit întreaga misiune pregătită de Dumnezeu pentru El.

„Neprihănirea" (δικαιοσύνη) este un concept major în Matei (3:15; 5:6, 10, 20; 6:1, 33; 21:32). Cu toate că apare doar de şapte ori, este în general acceptat faptul că este un termen cheie al eticii mateene. Concepţia consensuală de astăzi este că se referă la „cerinţa lui Dumnezeu ca omul să trăiască după o anumită normă, Legea" (aşa cum este ea interpretată de Isus)[8] şi la „noţiunea care cuprinde toate faptele, comportamentele şi înclinaţiile cerute de la ucenicii şi urmaşii lui Isus."[9] Aici, însă, se mai adaugă un sens

5. Carson, „Matthew", 107.

6. Vezi comentariile de la 4:4 cu privire la „i-a răspuns" (ἀποκριθείς) ca participiu circumstanţial formând o singură idee împreună cu verbul principal.

7. Hagner, *Matthew 1-13*, 56.

8. Benno Przybylski, *Righteousness in Matthew and His World of Thought* (Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1980), 105.

9. J. Andrew Overman, *Matthew's Gospel and Formative Judaism: The Social World of the Matthean Community* (Philadelphia: Fortress, 1990), 92. El adaugă că acest concept exprimă „cerinţa impusă oamenilor şi reacţia aşteptată din partea membrilor comunităţii mateene" şi că „a poseda *dikaiosynē* (este necesar) pentru intrarea în Împărăţie", remarcând legătura dintre acest concept şi tema judecăţii din Matei.

salvific-istoric deoarece Isus este Cel care a împlinit această „neprihănire". Înțelegem cel mai bine acest concept[10] prin combinarea celor două nuanțe: (1) există un aspect salvific-istoric prin identificarea lui Isus cu poporul Său (Is. 53:12) care pregătește activitatea mântuitoare a lui Dumnezeu (lucrarea Sa de mântuire a oamenilor este voia lui Dumnezeu = „neprihănire")[11]. (2) Isus ascultă de voia Tatălui Său (= toată neprihănirea) asumându-Și rolul de Rob care suferă (Is. 53:11) și, astfel, susține lucrarea lui Ioan[12].

Există aici și un element moral, pentru că acțiunea lui Isus reprezintă un comportament moral care ascultă de voia lui Dumnezeu și, astfel, Isus împlinește Scriptura făcând voia lui Dumnezeu așa cum dorește Dumnezeu[13]. Pe scurt, El „umple complet" cerințele „drepte" ale lui Dumnezeu din „modelul VT și [din] predicțiile despre Mesia"[14]. El nu are nevoie de pocăință, dar, prin acceptarea botezului, Isus Își începe lucrarea mesianică identificându-Se cu nevoia umană și oferind mijlocul împlinirii ei.

3:16 După ce Isus a fost botezat, El a ieșit imediat din apă: și iată, cerurile au fost deschise (βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεῴχθησαν [αὐτῷ] οἱ οὐρανοί). Evenimentele următoare se desfășoară repede unul după altul[15]. Isus iese repede din apă, sensul posibil fiind cel al sentimentului urgenței începerii lucrării Sale sau, poate, denotă viteza cu care se desfășoară evenimentele. Deschiderea cerurilor (remarcați pasivul divin „au fost deschise" [ἠνεῴχθησαν], un indiciu că Dumnezeu acționa) își are originea în limbajul apocaliptic al VT despre zguduirea cerurilor (cf. textului mai explicit din Mar. 1:10: „cerurile s-au deschis prin rupere sau sfâșiere", [NIV; n.tr.]), ceea ce ne duce cu gândul la intervenția divină la fel ca în cazul escatonului sau al transmiterii revelației divine (cf. Ez. 1:1 [„s-au deschis cerurile și am avut vedenii dumnezeiești"][16]; Is. 64:1; Hag. 2:6; *Sib. Or.* 3.82; Mat. 24:29). Aici conotația este atât inaugurarea zilelor din urmă, cât și prima dată când Dumnezeu a vorbit direct după mai bine de trei sute de ani[17].

10. Opțiunile sunt: (1) Ascultarea de voia lui Dumnezeu prin împlinirea fiecărei porunci (Albright și Mann, *Matthew*, 31); dar sensul devine astfel prea formal; motivul nu este cultic (caz în care s-ar fi folosit *dikaiōma*), ci spiritual (*dikaiosynē* aici; vezi Hill, *Matthew*, 96). (2) Anticiparea morții lui Isus ca un botez care asigură neprihănirea omului (Oscar Cullmann, *Baptism in the New Testament* [London: SCM, 1950], 18–19); are un caracter paulin prea pronunțat și este îndoielnic că acesta este sensul aici. (3) Escatologic: Isus anunță că neprihănirea vieții cerută de actul botezului va fi „împlinită" de El în Împărăție (Hill, *Matthew*; G. Bornkamm, G. Barth, și H.J. Held, *Tradition and Interpretation in Matthew* [NTL; Philadelphia: Westminster, 1963]); este un sens mai apropiat, dar, totuși, nu explică forța pasajului (vezi mai jos).

11. Filson, *Matthew*, 68; France, *Matthew* (TNTC), 95; Hagner, *Matthew 1–13*, 56; Morris, *Matthew*, 65. Nolland, *Matthew*, 154, spune că acest lucru implică scopul lui Ioan și al lui Isus de a aduce Împărăția, pentru a restaura relația bună dintre popor și Dumnezeu.

12. Carson, „Matthew", 108; Blomberg, *Matthew*, 81; France, *Gospel of Matthew*, 120.

13. Davies și Allison, *Matthew*, 1:326–27; Keener, *Matthew*, 132.

14. David L. Turner, „Matthew" (Cornerstone Biblical Commentary; Carol Stream, IL: Tyndale, 2006), 62.

15. Acest lucru reiese din participiul aorist temporal „după ce Isus a fost botezat" (βαπτισθείς), ceea ce arată că evenimentele au avut loc imediat „după" terminarea botezului.

16. Vezi Schweizer, *Matthew*, 53.

17. Învățătorii evrei credeau că epoca profetică s-a încheiat și că Dumnezeu nu va mai vorbi direct până la venirea lui Mesia; ei trăiau în perioada *bath qol* („fiica vocii") și, din acest motiv, preferau să expună Scriptura în loc să aștepte ca Dumnezeu să vorbească (așadar, preferau autoritatea secundară).

3:16 Şi El a văzut Duhul lui Dumnezeu coborând ca un porumbel şi oprindu-Se peste El (καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν). Isus „a văzut" Duhul coborându-Se peste El. Astăzi este obişnuit ca această expresie să fie considerată o experienţă vizionară deoarece expresia „cerurile au fost deschise" se poate referi la viziuni (Fapte, 7:56; 10:11), iar textul spune că Isus „a văzut" Duhul coborându-Se[18], dar acest lucru nu este necesar. Matei interpretează această experienţă drept un eveniment public[19] şi Luca, 3:22 spune: „în chip trupesc, ca un porumbel". Este posibil ca numai Isus să fi văzut acest lucru, dar faptul că Dumnezeu spune: „Acesta este Fiul Meu" înseamnă că scopul lui Dumnezeu a fost ca toţi cei prezenţi să fie martorii acestei scene.

Au fost propuse multe variante de interpretare a imaginii porumbelului din această scenă, dar probabil că este cel mai bine să vedem o combinaţie între mai multe texte: Gen. 1:2 (Duhul lui Dumnezeu Se mişca deasupra creaţiei), semnificând astfel noua creaţie[20], Duhul ca simbol al Israelului (Osea, 7:11), Isus fiind israelitul ideal, autentic[21], porumbelul care s-a întors pe arca lui Noe (Gen. 8:8–12), imaginea fiind cea a unei lumi noi care a fost inaugurată[22] şi porumbelul ca mesager care a avut pentru Isus semnificaţia rolului încredinţat de Dumnezeu Lui[23]. Luând în considerare aceste sensuri, coborârea Duhului semnifică o epocă nouă, inaugurată de venirea lui Mesia, Însuşi Fiul lui Dumnezeu.

3:17 Şi iată o voce a răsunat din cer, spunând: „Acesta este Fiul Meu" (καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου). Epoca lui *bath qol* (vezi nota de subsol de la 3:16) s-a încheiat acum şi Dumnezeu vorbeşte direct, afirmând semnificaţia botezului. Mar. 1:11 şi Luca, 3:22 spun „Tu eşti Fiul Meu", în timp ce Matei spune: „Acesta este Fiul Meu." Concluzia este că pentru Matei mesajul se adresează martorilor la botez[24] (deşi doar Ioan Botezătorul este menţionat în naraţiune, a fost, totuşi, un eveniment public), mai ales lui Ioan, confirmându-i recunoaşterea lui Isus din 3:14. Mesajul conţine expresia împlinirii profeţiilor din Matei şi este ecoul cuvintelor din Ps. 2:7 („Tu eşti Fiul Meu"), un psalm al încoronării regelui davidic, arătând astfel că ungerea lui Isus de Duhul a fost o ungere mesianică a Regelui regilor (Apoc. 19:16)[25]. Statutul de „Fiul lui Dumnezeu" este cheia

18. M.M.B. Turner, „Holy Spirit", *DJG*, 345; Davies şi Allison, *Matthew*, 1:330–31, 342.

19. Contra Blomberg, *Matthew*, 81, care susţine că Matei nu descrie evenimentul, ci ceea ce s-a petrecut după aceea.

20. Hill, *Matthew*, 96–97; France, *Matthew* (TNTC), 95; Davies şi Allison, *Matthew*, 1:334; Hagner, *Matthew 1–13*, 58; Harrington, *Matthew*, 62. Nu este menţionat niciun porumbel, dar simbolismul este cel al unei păsări care zboară deasupra pământului, iar rabinii au asemănat această imagine cu un porumbel care zboară pe deasupra puilor lui, cf. *b.H.ag.* 15a.

21. Morris, *Matthew*, 67.

22. Keener, *Matthew*, 132–33.

23. Nolland, *Matthew*, 156.

24. Keener, *Matthew*, 134, consideră că această expresie este „o formulă a anunţului", la fel ca în 27:37, numind-o „o teofanie publică şi o mărturie pentru Isus". Este ciudat faptul că Jack Dean Kingsbury, *Matthew as Story* (2nd ed.; Philadelphia: Fortress, 1988), 51, spune că numai Isus a auzit glasul pentru că, în caz contrar, mulţimea (12:23; 16:13–14) şi Ioan (11:2–3) L-ar fi numit Fiul lui Dumnezeu. Totuşi, această interpretare nu explică expresia introductivă „Acesta este..." şi faptul că a auzi ceva nu înseamnă şi a înţelege complet sensul celor auzite. Termenul „Fiu" însemna în limbajul evreilor că Isus era un conducător excepţional.

25. Este greu să acceptăm ideea că aceasta este o scenă a adopţiei, aşa cum au susţinut unii. Este clar o scenă a trimiterii în lucrare. Isus era Fiul lui Dumnezeu înainte de această scenă (cf. 1:23; 3:15).

acestei secţiuni, pentru că în 4:3, 6 ea devine expresia cheie şi în relatarea ispitirii[26].

3:17 „... pe care-L iubesc; în care Îmi găsesc toată plăcerea" (ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα). Ca Fiu, Isus este „preaiubit" de Dumnezeu, preferat în mod special ca Mesia trimis să-I îndeplinească misiunea şi întronat ca rege. Al doilea text din VT pe care se bazează această afirmaţie este Is. 42:1: „Iată Robul Meu, pe care-L sprijinesc, Alesul Meu, în care Îşi găseşte plăcere sufletul Meu. Am pus Duhul Meu peste El." Isus este prezentat ca Robul ales al lui Iehova care Îi face plăcere lui Dumnezeu (cf. Mat. 12:18–20, care citează întregul pasaj din Is. 42:1–4). Aşadar, Isus este în acelaşi timp Mesia davidic umplut de Duhul, Fiul lui Dumnezeu şi Robul[27]. Acest lucru explică propria înţelegere a lui Isus despre Sine Însuşi cu privire la împlinirea conceptului de Rob al Domnului (cf. Mat. 5:3–6; 11:2–6; 12:18–21; Luca, 4:18–19) şi de Fiu special[28].

Aplicaţiile teologice

Matei doreşte să facă înţeleasă cititorilor săi semnificaţia adevărată a Celui care a avut o naştere din fecioară şi căruia I s-au închinat magii. Găsim în fiecare expresie din acest pasaj ecoul unei cristologii foarte înalte. Lucrarea eficientă a Botezătorului din 3:1–12 a fost în realitate o pregătire pentru lucrarea transcendentă a Celui care i-a urmat.

1. Recunoaşterea nevredniciei noastre înaintea lui Isus

Smerenia lui Ioan Botezătorul reflectă necesitatea conştientizării marilor eroi ai credinţei din toată istoria biblică. Moise (Ex. 3:11–4:16), Ghedeon (Jud. 3:15), Isaia (Is. 6:5), Ieremia (Ier. 1:6–7), Ezechiel (Ez. 1:1–2:3) şi Petru (Luca, 5:8), toţi şi-au dat seama că nu au merite şi nu sunt potriviţi pentru slujirea Domnului. Realitatea este că *suntem* într-adevăr nevrednici de Cristos şi incompetenţi în

26. Kingsbury, *Structure*, 50, merge atât de departe încât afirmă că întregul pasaj este dominat de cristologia bazată pe expresia „Fiul lui Dumnezeu", astfel încât expresia „în care Îmi găsesc toată plăcerea" (εὐδόκησα) nu se referă la Robul din Is. 42:1, ci la plăcuta alegere de către Dumnezeu a lui Isus ca Fiu. Totuşi, este puţin probabil ca această interpretare să fie corectă, pentru că verbul nu provine din Ps. 2, ci din pasajul din Isaia. Vezi Davies şi Allison, *Matthew*, 1:341–42, unde se găseşte o critică detaliată a concepţiei lui Kingsbury. J.A. Gibbs, „Israel Standing with Israel: The Baptism of Jesus in Matthew's Gospel (Matt 3:13–17)", *CBQ* 64 (2002): 511–26, susţine că mai degrabă contextul este cel din Ier. 31:20 LXX („Efraim este pentru Mine un fiu preaiubit") şi că Isus este considerat drept Robul şi Israelul, nu Fiul şi Regele. Este o concepţie interesantă, dar nu la fel de plauzibilă ca şi considerarea Ps. 2:7 drept context. Nolland, *Matthew*, 157, remarcă posibilitatea ca expresia să fie ecoul cuvintelor din Ex. 4:22–23 („Israel este fiul Meu, întâiul Meu născut") şi spune că acest lucru se potriveşte imaginii noului exod din cap. 2.

27. Davies şi Allison, *Matthew*, 1:339, urmează concepţia lui Kingsbury considerând că Fiul lui Dumnezeu este titlul major pentru Matei, iar celelalte titluri (Mesia, Fiul lui David, Fiul Omului, Robul) adaugă la conţinutul acestui titlu principal.

28. Fapt ce se vede în principal în folosirea de către Isus a termenului „Tată" pentru Dumnezeu (de 31 de ori în Matei, de 100 de ori în Ioan); cf. *EDNT*, 53.

Capitolul 3

3,1-6 *Ioan Botezătorul. Cf.* Mc. 1,1-6; Lc. 3,1-6. Cu acest capitol începe al doilea Prolog, consacrat predecesorului, pe linie spirituală, al lui Iisus. Episodul „Ioan Botezătorul" apare în toate cele trei sinoptice. Marcu își începe Evanghelia cu descrierea activității și personalității Botezătorului, iar Luca stăruie asupra personajului, inspirându-se, probabil, din Matei. **3,1** „vine": gr. *paraginetai* (παραγίνεται). Sensul exact este „survine, apare brusc, își face apariția". Ioan intră în scenă *ex abrupto*, ca o apariție neașteptată, surprinzătoare, asemenea unei hierofanii. Matei ar fi putut spune simplu: „exista" sau „era", dar preferă să aleagă un verb al surprizei, pe care-l pune la prezent (așa-numitul „prezent istoric" sau „narativ", mai rar la Matei, frecvent la Marcu). ◆ „Ioan Botezătorul": gr. *Ioannes ho Baptistes* (Ἰωάννης ὁ βαπτιστής). Numele și supranumele apar și la ceilalți sinoptici, și la Flavius Iosephus (*Antichități iudaice* 18,5,2). S-a născut în jurul anului 7 î.H., în familia preotului Zaharia, pe când mama sa, Elisabeta, era deja înaintată în vârstă. A crescut în pustiul Iudeii, primind chemarea profetică probabil în anul 27 d.H. Deși există unele elemente de contact, nu poate fi stabilită nicio legătură clară între el și esenieni. A fost purtătorul unui mesaj social și teologic radical, pe linia și în spiritul profetismului iudaic, el însuși urmând, ca mod de viață, modelul naziratului veterotestamentar. Alături de Ilie a devenit, la rându-i, model pentru monahii creștini. Veșmintele, din piei de animale, felul hranei, miere și lăcuste, violența limbajului fac din Ioan Botezătorul un tip de profet „atopic", aflat la jumătatea distanței între nazireul iudaic și filozoful cinic. Activitatea lui de predicator al pocăinței și de botezător s-a desfășurat în valea Iordanului și în

Samaria. Pentru că denunța imoralitatea casei regale (Irod Antipa se căsătorise cu Irodiada, soția fratelui său), a fost închis în fortăreața Machaerus și apoi executat. ◆ „vestind": gr. *kerysson* (κηρύσσων). Verbul *keryssein* (de unde și termenul tehnic „kerygmatic") înseamnă „a anunța", „a proclama vestea bună". Verb esențial în creștinismul timpuriu; caracterizează activitatea lui Iisus și a apostolilor. ◆ „în pustiul Iudeii": gr. *en tei eremoi tes Ioudaias* (ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας). Ioan propovăduiește în pustiu: pentru cine? Alta este semnificația aici. Pustiul e locul unde apropierea de Dumnezeu se poate realiza mai ușor. Vine în pustiu cel care vrea să-L întâlnească pe Dumnezeu. Toate comunitățile religioase din epocă se retrag în pustiu (esenienii, terapeuții descriși de Philon din Alexandria), în semn de protest antipolitic și totodată din nevoia de reculegere. **3,2** „convertiți-vă": gr. *metanoeite* (μετανοεῖτε). Am preferat să traduc aici mai exact verbul *metanoein,* redat aproape sistematic de traducerile românești prin „pocăiți-vă". Convertirea presupune, așa cum arată etimologia termenului grecesc, o depășire, o trecere dincolo de stadiul mental și sufletesc în care se găsește cineva la un moment dat. Termenul concurent este *epistrophe,* care implică ideea de întoarcere, de recuperare a unei esențe pierdute sau uitate. Convertirea propovăduită de Ioan este actul prin care păcătoșii își limpezesc sufletele pentru a putea intra curați în Împărăția cerurilor, care se apropie. Convertirea presupune întoarcerea la Dumnezeu, refacerea Legământului de odinioară. Despre subiect *cf.* clasica lucrare a lui P. Aubin, *Le problème de la conversion. Étude sur un terme commun à l'hellénisme et au christianisme des trois premiers siècles,* Paris, 1963. ◆ „Împărăția cerurilor": gr. *he basileia ton ouranon* (ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν). Expresie echivalentă, la Matei, cu „Împărăția lui Dumnezeu", înseamnă „stabilirea încă de pe pământ, și nu doar în ceruri, a autorității suverane a lui Dumnezeu" (Bonnard, *Évangile selon Saint Matthieu,* Geneva, 2002, p. 33). Ioan spune despre „Împărăția lui Dumnezeu" că „[este] aproape". Cum trebuie înțeles acest „aproape"? Împărăția poate fi „atinsă", „simțită". Prin urmare, ea s-a instaurat *deja* odată cu Venirea lui Iisus. De aici urgența convertirii și a botezului. Nu au acces la Împărăție cei care nu se convertesc și nu se pot converti cei care nu simt prezența efectivă a Împărăției. **3,3** „prin Isaia": citatul

este din Is. 40,3 (LXX), cu excepția ultimei părți: acolo unde LXX are „cărările Dumnezeului nostru", Matei are „cărările Sale". Modificarea nu este lipsită de sens: expresia „cărările Sale" trimite mai explicit la Iisus. În *Regula Comunității* de la Qumran, același citat din Isaia are o semnificație diferită: calea prin pustiu înseamnă studierea atentă a Legii pentru a o practica eficient în fiecare moment al existenței (*Regula* 8,14); pe de altă parte, membrii comunității de la Qumran invocau acest verset din Isaia pentru a-i atrage pe ceilalți evrei în pustiu, în sensul cel mai concret (*Regula* 9,19-20). **3,4** „păr de cămilă": gr. *trichon kamelou* (τριχῶν καμήλου). Îmbrăcămintea lui Ioan este țesută din păr de cămilă, *nu este* din piele de cămilă. Ea amintește de îmbrăcămintea lui Ilie (*cf.* 4Rg. 1,8). Ilie însă poartă o cingătoare de piele în jurul șoldurilor. ◆ „lăcuste": gr. *akrides* (ἀκρίδες). Erau o hrană curentă în pustiu, mai ales în rândul esenienilor. Se consumau fierte în apă cu sare, ori coapte la soare, apoi date prin miere sau oțet. Lăcustele coapte puteau fi zdrobite, apoi amestecate cu făină și prăjite sub formă de turte. Beduinii le consumă și în ziua de astăzi. Despre acest tip de mâncare *cf.* Lev. 11,20 *sq.*; Pliniu, *Istoria naturală* 6,35; 7,2. ◆ „miere sălbatică": gr. *meli agrion* (μέλι ἄγριον). Unii exegeți vorbesc despre un tip de miere „transpirată" prin scoarța anumitor copaci. Probabil însă aici e vorba despre mierea produsă de albine sălbatice și depozitată în scorburile copacilor sau în crăpăturile stâncilor. Mierea sălbatică era amestecată cu ceară. Epifanie scrie că, potrivit *Evangheliei evreilor*, mierea cu care se hrănea Botezătorul ar fi semănat la gust cu mana din timpul Exodului. *Cf.* Davies și Allison, *op. cit., ad locum.* **3,5** „Ierusalimul și toată Iudeea": Galileea nu este pomenită. Ecoul mesajului lui Ioan răzbate doar în împrejurimile Iordanului. Afirmația că „toată" Iudeea s-ar fi grăbit să-l asculte pe Ioan este o exagerare. Pe de altă parte, atitudinea evreilor față de mesajul Botezătorului pare extrem de favorabilă într-o primă fază. **3,6** „mărturisindu-și păcatele, erau botezați de el în râul Iordan": în greacă topica frazei este inversă față de cea pe care am redat-o în traducere. Am optat pentru claritate. ◆ „erau botezați": gr. *ebaptizonto* (ἐβαπτίζοντο). Spre deosebire de abluțiunile prevăzute de ritualul iudaic, botezul lui Ioan are caracter unic și escatologic; spre deosebire de botezul lui Iisus, el nu operează prin acțiunea Duhului Sfânt. De remarcat faptul că acest botez se face

într-un râu (apă curgătoare sau „vie"). De asemenea, la Matei nu apare ideea unui botez „spre iertarea păcatelor", ca la Marcu. ◆ „Iordan": râu lung de 360 km, care se întinde de la Muntele Hermon la Marea Moartă. La vărsarea în Marea Moartă atinge „altitudinea" record de 392 metri *sub* nivelul mării. **3,7** „farisei": gr. *pharisaion* (Φαρισαίων). Numele provine de la un radical care înseamnă „a pune deoparte". Fariseii alcătuiesc una dintre cele patru „partide", curente filozofico-religioase descrise de Flavius Iosephus (*Despre războiul iudaic* 11,8,2-14). Rădăcinile grupului urcă până în epoca lui Neemia și Ezdra (secolul al V-lea î.H.), care au primenit iudaismul pe temeiul Torei (proaspăt redescoperită). Fariseii alcătuiesc elita laicatului religios al poporului. Sunt păstrători ai tradițiilor și cutumelor populare. Experți în Lege, ei au creat adevărate „academii" populare (*yeșivah*), între care se disting cele conduse de Hillel și de Șammai (secolul I î.H.). Spre deosebire de saduchei, care alcătuiesc casta preoțească și politică diriguitoare, fariseii joacă un rol important în domeniul educației și la nivelul comunităților locale. Tot în opoziție cu saducheii, fariseii credeau în înviere și în viața veșnică. Ei pun accentul pe practica Torei la nivel personal. După distrugerea Templului de către Titus în anul 70 d.H., fariseii au reorganizat iudaismul în afara Palestinei. ◆ „saduchei": gr. *saddoukaion* (Σαδδουκαίων), partida preoțească alcătuită din latifundiari. Originile și etimologia termenului sunt incerte. Din rândul saducheilor se alegeau marii preoți și, o lungă perioadă de timp (135-67 î.H.), conducătorul politic. După Flavius Iosephus, spre deosebire de farisei, saducheii nu credeau în nemurirea sufletului și nici în înviere (informație pe care o regăsim și la Luca în Fapte 23,8). Ei respectau cu strictețe Legea scrisă (Torah), dar respingeau tradițiile orale și exegezele rabinice, ținute la mare cinste de farisei. Fiind foarte legați de Templu, au dispărut odată cu distrugerea acestuia, rolul de călăuze ale poporului fiind preluat de farisei. ◆ „pui de vipere": gr. *gennemata echidnon* (γεννήματα ἐχιδνῶν), exact, „roade" ori „specii". Se opune expresiei „fii ai lui Avraam" cu care se legitimau în fața poporului atât fariseii, cât și saducheii (ca „elită" religioasă și politică). În ochii lui Ioan, fariseii și saducheii nu pot „rodi" altceva decât moarte. El nu folosește cuvântul „șarpe", care poate avea și sens pozitiv, în unele

contexte simbolizând prudența (*cf.* 10,16). Vipera nu face decât să ucidă prin mușcătura ei veninoasă. Ioan denunță „snobismul" celor două „specii de vipere" care se grăbesc să-și spele păcatele *in extremis.* ◆ „v-a învățat": gr. *hypedeixen* (ὑπέδειξεν); exact, „v-a arătat, v-a sugerat". Ioan nu crede că aceștia vin să se boteze datorită predicii sale, ci pentru că altcineva i-a trimis acolo. **3,8** „rod vrednic de pocăință": Luca are pluralul, „roade". Desemnează comportamentul autentic al omului în raport cu Dumnezeu, comportament ce derivă dintr-o voință sinceră de convertire. Aici am fost obligat să echivalez *metanoia* cu pocăință, „convertire" fiind inadecvat din punct de vedere stilistic. *Metanoia* nu se poate obține decât printr-un angajament deplin, neechivoc al sufletului; Ioan denunță formalismul și ritualismul fără consistență. **3,9** „îl avem ca tată pe Avraam": fariseii și saducheii se reclamă de la un părinte a cărui credință meritase făgăduința lui Dumnezeu (am văzut că în primul verset al Evangheliei Iisus este prezentat ca „fiu al lui Avraam"). Pentru ei, simplul fapt de a exista ca „fii ai lui Avraam" este suficient pentru mântuire. Pentru Botezător însă, nu este suficient. Meritele tatălui nu-i mântuiesc pe fii dacă aceștia au devenit indiferenți. Interlocutorii lui Ioan nu se convertesc sincer; ei se sprijină pe un set de privilegii moștenite, dar fără acoperire pe plan existențial. Nu te poți mântui prin invocarea unei genealogii nobile, ci prin convertire personală. ◆ „din pietrele acestea": gr. *ek ton lithon touton* (ἐκ τῶν λίθων τούτων), expresia nu este un simbol al lumii inanimate, care poate fi însuflețită prin intervenția lui Dumnezeu, ci trimite la Is. 51,1-2. ◆ „să-i ridice copii": gr. *egeirai tekna* (ἐγεῖραι τέκνα), un semitism care înseamnă „a naște, a dărui copii" cuiva; *cf.* Deut. 18,15; Fapte 13,23. Care ar putea fi sensul frazei Botezătorului? Fariseii și saducheii nu au niciun merit în câștigarea statutului de „fii ai lui Avraam". Dumnezeu i-a dăruit lui Avraam descendența promisă. Dar, așa cum i-a dăruit-o cândva lui Avraam, El o poate dărui și altuia dacă urmașii lui Avraam nu se vor converti în mod sincer și deplin. Spusele Botezătorului sună ca o profeție și ca o amenințare totodată. O profeție împlinită, pentru că Matei scrie din perspectiva viitorului. Pentru el, „pietrele care au rodit" (ca noi „fii ai lui Avraam") sunt creștinii proveniți din păgânism. **3,10** „tot pomul care nu face rod bun": *cf.* parabola din Luca 13,6-9.

3,11-12 *Cf.* Mc. 1,7-8; Lc. 3,15-18; In. 1,24-28. Versetele 11 și 12 au o structură imnică, de aceea le-am dispus în opt versuri. ◆ „vrednic": gr. *hikanos* (ἱκανὸς), înseamnă exact „a fi în stare, a fi potrivit", dar aici sensul cel mai plauzibil pare a fi acela de „a fi vrednic". **3,11** „să-I duc încălțările": gr. *ta hypodemata bastasai* (τὰ ὑποδήματα βαστάσαι), *litt.* „să-I car sandalele", adică acele încălțări „care se leagă pe dedesubt", conform etimologiei cuvântului. Sensul de „a descălța", dat de unele traduceri moderne, sunt contaminări cu versiunile din Marcu și Luca. Imaginea trimite la relația dintre sclav și stăpân: Ioan se compară cu sclavul care duce încălțămintea stăpânului după ce l-a descălțat (la baia publică, de exemplu). În contextul lumii iudaice, e vorba de un sclav păgân care dezleagă și duce încălțămintea stăpânului evreu, cum sugerează Davies și Allison (*ad locum*). ◆ „duh sfânt și foc": gr. *pneumati hagioi kai pyri* (πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί). Botezul lui Iisus desăvârșește botezul lui Ioan, care este doar un botez cu apă. Botezul ioanic purifică, făcând loc Duhului să intre. „Focul" trimite la arderea purificatoare despre care vorbesc profeții: *cf.* Zah. 13,9; Mal. 3,2; Is. 1,25. Bonnard dă o valoare explicativă, nu aditivă expresiei „cu duh sfânt și foc" înțelegând-o astfel: „cu duh sfânt de foc" (*op. cit.*, p. 38). Davies și Allison trimit la Is. 30,27-28 și Is. 4,4, în ambele contexte Duhul având o acțiune de purificare *justițiară*. **3,12** Versetul 12 apare la evanghelistul Luca, dar nu la Marcu. ◆ „va curăți": gr. *diakathariei* (διακαθαριεῖ), „va curăți totul, fără să-i scape nimic", particula *dia* având aici un sens intensiv. ◆ „de nestins": gr. *asbestoi* (ἀσβέστῳ), trimite la Is. 34,10 și Ier. 7,20. Este vorba de focul veșnic al gheenei, nu de un foc purificator. Două etape în scenariul Judecății: purificarea (separarea grânelor de pleavă), apoi arderea *veșnică* a celui din urmă. **3,13-17** *Botezul lui Iisus. Cf.* Mc. 1,9-11; Lc. 3,21-22; In. 1,29-34. Matei se deosebește de celelalte relatări prin dialogul purtat între Iisus și Ioan Botezătorul, acesta din urmă refuzând o postură „de superioritate" față de cel despre care spunea că nu se simte vrednic nici măcar să-I ducă sandalele. **3,13** „vine": gr. *paraginetai* (παραγίνεται), același verb ca în v. 1, acolo unde îl introduce în scenă pe Ioan. Ca și apariția lui Ioan, și cea a lui Iisus este neașteptată, surprinzătoare. El vine tocmai din Galileea pe malul Iordanului, în Iudeea. **3,14** „căuta să-L împiedice": gr. *diekolyen auton*

(διεκώλυεν αὐτὸν), sau „încerca să-L împiedice"; imperfect *de conatu*, pe care l-am redat ca atare în românește. Ioan se opune din răsputeri cererii lui Iisus. Ultima parte a versetului trebuie înțeleasă ca o exclamație de stupefacție: „Eu, un simplu sclav al Tău, am nevoie de botezul Tău și Tu, Mesia, vrei să fii botezat de mine?" De remarcat atitudinea diferențiată a lui Ioan: curaj, chiar îndrăzneală și violență de limbaj în fața fariseilor și saducheilor, puternicii zilei, și în același timp de smerire până la anulare de sine în fața lui Iisus, care nu înseamnă absolut nimic în ochii evreilor (nici nu Își începuse încă activitatea publică). Nu este vorba de o atitudine contradictorie, ci de una perfect normală: îi umilește pe cei care nu știu să se umilească în fața lui Dumnezeu și se smerește în fața dumnezeirii. **3,15** „lasă acum": gr. *aphes arti* (ἄφες ἄρτι), sau „treacă de la tine de data aceasta". Iisus îi dă dreptate lui Ioan (pentru ce să fie botezat din moment ce El nu stă sub legea păcatului?), dar îl îndeamnă să facă o excepție, pentru că... ◆ „așa se cuvine": gr. *houtos gar prepon estin hemin* (οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν), *litt.* „așa ne este nouă potrivit". Din traducere lipsește „nouă", imposibil de redat. Acest „nouă" sugerează faptul că Iisus și Ioan sunt aleși, amândoi, de către Dumnezeu; ei nu sunt protagoniștii unei revoluții populare stârnite arbitrar. ◆ „toată dreptatea": gr. *pasan dikaiosynen* (πᾶσαν δικαιοσύνην). Întărește ideea existenței unui plan al lui Dumnezeu. Termenul „dreptate" aparține vocabularului matein: *cf.* 3,15; 5,6.10.20; 6,1 etc. Dorind să fie botezat, Iisus împlinește voia lui Dumnezeu (echivalent al „dreptății": „așa este drept"), care este mai presus de reținerile respectuoase ale lui Ioan. De-a lungul secolelor, exegeții (începând cu Iustin, Chromatius de Aquileea etc.) au încercat să găsească „adevăratul" motiv pentru care Iisus vrea să fie botezat. Iustin invocă o tradiție conform căreia Mesia, venit în lume pe ascuns, urma să fie revelat de către predecesorul Său, Ilie (*id est*, Botezătorul); după Chromantius, Iisus dorește să fie asimilat, prin botez, celor păcătoși pentru a le putea răscumpăra păcatele prin jertfa crucii. Toate soluțiile prezentate/înfățișate sunt din Davies și Allison, pentru care botezul ar fi o „pecete a protecției divine" în momentul Judecății. Această interpretare nu poate fi acceptată; dacă așa ar sta lucrurile, atunci Iisus ar putea fi acuzat de egocentrism, ba chiar de lașitate. Nu

înțeleg de ce trebuie create probleme acolo unde nu sunt. Matei însuși, prin gura lui Iisus, arată motivul botezului: pentru a „împlini toată dreptatea", adică, pentru a face *întru totul* voia lui Dumnezeu. Fiul Se supune integral voii Tatălui, iar Botezătorul nu se poate opune acestei voi din considerente pur umane. Unii exegeți (Meyer, *apud* Davies și Allison, *ad locum*) propun înțelegerea „dreptății" ca „profeție". Iisus dorește să Se boteze pentru a împlini tot ce s-a scris în Vechiul Testament despre venirea Sa. La ce profeție despre botez face aluzie, nu se poate spune. Voia lui Dumnezeu transpare din toate Scripturile („toată dreptatea"); așadar Iisus împlinește, prin botezul Său, voia divină transmisă de Scripturi. În acest caz, „dreptatea" ar echivala cu Legea: Iisus împlinește Legea, sens care concordă perfect cu viziunea teologică a lui Matei: creștinismul nu se opune, ci împlinește iudaismul. ◆ „I-a îngăduit": gr. *aphiesin auton* (ἀφίησιν αὐτόν), *litt.* „L-a lăsat". Unele mss. au în continuare „să-L boteze". Alte mss., latine, au următoarea completare, foarte interesantă (dar cel mai probabil o interpolare târzie): „și, când era botezat, o lumină uriașă a țâșnit din apă, așa încât toți cei care veniseră acolo s-au speriat". Două mărturii, din secolele al IX-lea și al XII-lea, spun că și scrierea *Diatessaron* a lui Tațian (secolul al II-lea) ar fi făcut aluzie la lumina apărută deasupra apei în clipa botezului. În *Comentariul* său *la Evanghelii,* redactat în siriacă, Isho'dad din Merv, episcop de Hadatha (secolul al IX-lea), descrie episodul astfel: o mare lumină a strălucit; Iordanul s-a acoperit de nori; mulțimi de ființe cerești au început să cânte imnuri; miresme s-au răspândit în văzduh (*cf.* Metzger, *A Textual Commentary of the Greek New Testament,* Stuttgart, 1994, p. 9).
3,16 „a ieșit îndată": gr. *euthys anebe* (εὐθὺς ἀνέβη). Interesantă observația lui Matei! Iisus *S-a grăbit* să iasă din apă imediat ce a fost scufundat de Ioan. *El* are inițiativa, nu Ioan. Poate că Matei polemizează intenționat și cu unii sacerdoți care practicau o imersiune prelungită în timpul ritului botezului. În creștinismul timpuriu, semnificația botezului va fi dedusă pornind de la acest verset. Prin *imersiune* novicele se purifică, se „golește de păcate"; prin *emersiune* se umple de Duh Sfânt. ◆ „I s-au deschis cerurile": gr. *eneoichthesan autoi hoi ouranoi* (ἠνεῴχθησαν [αὐτῷ] οἱ οὐρανοί), *cf.* Iez. 1,1 LXX. Acest „I", gr. *autoi* (αὐτῷ), nu apare în unele mss. importante, nici la Irineu,

dar se poate să fi fost suprimat de un copist care nu-i înțelegea rostul. Totuși, prezența lui schimbă sensul frazei. Cerurile s-au deschis *special pentru El*, înțelegându-se de aici și faptul că *doar El* le-a văzut deschise. La Matei, cerurile „se deschid", în vreme ce la Marcu ele „se sfâșie" (*cf.* Mc. 1,10). Comitetul Editorial al United Bible Societies îl pune pe *[autoi]* între acolade (posibil, dar nesigur). ◆ „sub chipul unui porumbel": gr. *hosei peristeran* (ὡσεὶ περιστερὰν), cât se poate de concret. „Ca un porumbel" riscă să fie înțeles doar la nivel metaforic. Botezul este însoțit de vizibilitatea Duhului, *care ia forma unui porumbel*. Unii „exegeți" pozitiviști din secolul al XIX-lea au „descifrat" scena în felul următor: când Iisus a ieșit din Iordan un trăsnet ar fi despicat cerul speriind un porumbel din preajmă (*sic!*). Nu cred că se poate merge mai departe în ridicol! Dar, chiar dacă așa ar fi stat lucrurile, intervenția trăsnetului exact în acel moment constituie, în mod evident, un semn providențial. Revenind la text, porumbelul este simbolul lui Israel în Os. 7,11; 11,11 și al miresei din Cântarea Cântărilor. Mi se pare imposibil ca simbolul să nu trimită și la pasărea de bun augur care se întoarce pe corabia lui Noe cu o ramură de măslin în cioc, semn că apele s-au retras de pe fața pământului (*cf.* Gen. 8,8-12). Legământul reînnoit de către Dumnezeu cu Noe va fi pecetluit prin Iisus. Unii exegeți moderni văd și o aluzie la al doilea verset din Geneză, în care se spune că „Duhul se purta peste ape" (Gen. 1,2). E vorba despre fâlfâitul „aripilor" Duhului, care s-ar reînnoi în momentul botezului Domnului, văzut ca o nouă geneză. **3,17** „în care Mi-am găsit bucuria": gr. *en hoi eudokesa* (ἐν ᾧ εὐδόκησα). Verbul este la aorist, „în care M-am bucurat, am găsit de cuviință, am binevoit". În Evanghelia după Luca, glasul rostește cuvintele Psalmului 2,17: „Tu ești Fiul Meu, astăzi Te-am născut." Cuvintele trimit și la imaginea „slujitorului preaiubit" din Is. 42,1. Spre deosebire de Marcu și Luca, unde glasul I se adresează direct și confidențial lui Iisus („Tu ești"), aici avem de-a face cu o proclamație publică: „Acesta este Fiul Meu."